

ΚΩΣΤΑΣ ΑΛ. ΠΕΤΡΟΝΙΚΟΛΟΣ



ΕΔΩ ΤΟ ΛΕΝΕ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΤΡΙΑ ΔΡΑΜΑΤΑ
ΓΙΑ ΣΧΟΛΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

ΑΘΗΝΑ 1959

889.20
ΠΕΤ.



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΔΗΜΟΣ Ι. Π. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
ΔΗΜΟΤΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

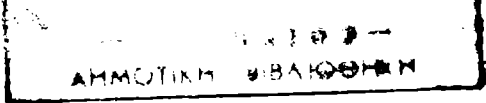
ΤΡΟΠΟΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ :
ΔΩΡΕΑ

Θ. ΜΑΚΡΗΣ ΠΟΥΛΟΥ

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ : 17-2-88

Α. Ε. 11258

Α. Τ. 889.20 ΠΕΤ



A.E. 11258

ΚΩΣΤΑΣ ΑΛΕΞ. ΠΕΤΡΟΝΙΚΟΛΟΣ

ΕΔΩ ΤΟ ΛΕΝΕ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

Στεριάς και τού πελάγου
σέ περιζώνουν τάρματα
βαρβάρου έλληνοφάγου
και σὺ μένεις ασάλευτο
εἰς τή φωτιά που βόγγει
τριγύρω σου, αντρειωμένο
Μεσολόγγι.

ΜΑΒΙΛΗΣ

*Πολυκαμπιτάι Βόδαρον
Κώστας Πετρονικόλος
Αθήνα 28-10-59*

ΑΘΗΝΑ 1959

ΕΔΩ ΤΟ ΛΕΝΕ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΑΠ' ΤΙΣ ΔΥΟ ΠΟΛΙΟΡΚΙΕΣ

- Ο ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ ΤΗΣ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ
- Η ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΙΣΣΑ
- Ο ΑΝΑΣΤΗΜΕΝΟΣ

Δ Υ Ο Λ Ο Γ Ι Α

Στις ιστορίες τῶν λαῶν τῆς γῆς ὑπάρχουν κοντὰ στὰ ἀπλᾶ ἐπεισόδια καὶ ἀναφέρονται καὶ πράξεις, πού φτάνουν τὸ θαῦμα. Στὴν ἱστορία τῆς Φυλῆς μας ἀντίθετα πολὺ λίγα ἐπεισόδια ἀπλᾶ βρίσκει κανεὶς κοντὰ στὰ θαύματα, πού δὲν ἔχουν μετρημό! Πτώσεις; Τρανές, καταποντιστικές! Γι' αὐτὸ ἴσα - ἴσα εἶναι καὶ οἱ ἐθνικές μας ἀναστάσεις ὑπέρογοι. Καὶ θὰ ἔφτανε μιὰ πτώση καὶ μιὰ ἀνάσταση μονάχα: 1453 ... 1821 ..., πού μ' αὐτὲς ἡ Πατρίδα θάπαιρνε μὲ τὸ σπαθὶ τῆς τὴν πρώτη θέση στὴ σειρά τῶν ἐθνῶν.

1453 ... Λαχτάρα κι ἀφανισμός. «Νύχτες μακρυές, ἀτέλειωτες, ἡ κάθε μιὰ σὰν ἕνας χρόνος...». Ἔτσι ἄρχισε τὸ πικρὸ τὸ παραμῦθι: «Σὲ τοῦτο τὸ χῶμα ζοῦσε κάποτε ἕνας λαὸς δυνατὸς κι ὠραῖος, ὅπως ὠραῖος εἶναι καὶ ὁ οὐρανὸς του. Μὰ εἶχε βαρεῖά τὴν τύχη του... καὶ χάθηκε... καὶ πάει...». Καὶ ὅμως πῶς ἦταν δυνατό; Πῶς νὰ χαθῆ ἐκεῖνο, πού οἱ μάρτυρες σκλάβοι εἶχανε τόσο ἀκριβὰ πληρώσει; Καὶ ὅταν εἶναι κάτι, πού τὸ ἀγαπᾶνε μάρτυρες, δὲν χάνεται γιὰ τίποτα! «Σοῦ πελεκοῦν μὲ τὸ χατζάρι καὶ σοῦ ἴσπᾶνε μὲ τὸ σφυρὶ τὰ κόκκαλα» καὶ σὺ ὁ μάρτυρας «σπιθοβολᾷς καὶ κατακαῖς». Σοῦ βάζουν τὴ θηλειὰ στὸ λαιμὸ καὶ σὺ ὁ μάρτυρας ὑψώνεσαι καὶ στέκεσαι πρὸ ψηλὰ ἀπὸ κείνους, πού ἀσεβοῦνε στὸ σπαραγμὸ σου, γιὰ νὰ τοὺς κάψῃς μὲ τὴν καυτερὴ πνοή, πού ὁ μέγας πόνος σου σπρώχνει νὰ βγῆ ἀπ' τὸ στόμα σου ... Σὲ σουβλίζουν σὰν ἀρνὶ καὶ σὲ στήνουν στὴ φωτιά καὶ σὺ ὁ μάρτυρας χαμογελᾷς... χαμογελᾷς, γιὰτὶ πιστεύεις πῶς θὰ ψήσης τοὺς ἄκαρδους μὲ τὴ φωτιά, πού θ' ἀνάψῃ ὁ μέγας στεναγμὸς σου ... Σοῦ παίρνουν τὸ παιδί ἀπ' τὴν ἀγκαλιά... καὶ τότε, ὦ τότε, ὁ σπαραγμὸς τῆς καρδιάς σου φέρνει μπροστὰ στὰ μάτια σου — δὲ βαστάς πιά — τὴν ἡμέρα ἐκείνη πού «ἄργειε νᾶρθῃ». Νά πῶς ἄστραψε ἡ μέρα ἐκείνη τοῦ

Μαρτιοῦ στὰ 1821 ! Ἡμέρα πού ἄλλαξε τὰ πάντα κ' ἔκαμε νὰ γίνουν τὰ δόντια ἐκεῖνα, πού πρὶν ἔτριζαν ἀπὸ λαχτάρια, τὰ δόντια τοῦ ραγιᾶ, σπαθιά καὶ γιαταγάνια, ρομφαῖες χαλασμοῦ !

Κι ἀνάβει ἡ φωτιὰ καὶ τὸ θαῦμα γίνεται καὶ στὸ πείσμα τῶν νέων « ἡρωδιάδων » τὸ μέγα γεγονός ἀπλώνει καὶ ψηλώνει καὶ γίνεται κορφὴ ψηλὴ, ὥσπου φτάνουμε στὸν Ὀλυμπο τοῦ Ἔθνους, στὸ Μεσολόγγι μας ...

ΚΩΣΤΑΣ ΑΛΕΞ. ΠΕΤΡΟΝΙΚΟΛΟΣ

Καθηγητὴς Γυμνασίου

Μεσολόγγι 1957

Ο ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ ΤΗΣ ΚΛΕΙΣΟΥΡΑΣ

Ἐκ τῶ διήγημα τοῦ Ἀντρέα Καρκαβίτσα .

“ ἡ Θυσία ”,

Συλλογή διηγημάτων « Παλιές ἀγάπες »

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ	65	χρονῶν
ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ	60	»
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΟΥΝΑΡΗΣ	30	»
ΑΛΗΣ	40	»
ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ	25	»

[Πρὶν ἀνοίξη ἡ ἀδλαία ἀκούγονται μέσα ἀπὸ τὰ παρασκήνια
τὰ παρακάτω λόγια :]

Στὰ 1822, Δεκέμβρη μῆνα, τὸ Μεσολόγι εἶναι πολιορκημένο ἀπὸ πλῆθος Τουρκαλβανῶν. Εὐθύς ἀπ' τὶς πρῶτες μέρες τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 οἱ Τοῦρκοι ἔστρεψαν τὸ βλέμμα τους στὸ Μεσολόγι. Ἡ μικρὴ κι ἄσημη πόλη ἦταν τὸ κλειδὶ τῆς Δυτικῆς Στερεᾶς κι ὅποιος τὴν εἶχε στὰ χέρια του κρατοῦσε στὸν ἔλεγχό του τὸ δρόμο, ποῦ ἄρχιζε ἀπὸ τὴν Ἡπειρο κ' ἔφτανε στὶς Αἰτωλοακαρνανικὲς ἀκτὲς τοῦ Πατραϊκοῦ Κόλπου, ποῦ ὀδηγοῦσε στὸ Μωριά. Πόση σημασία εἶχε τοῦτο γιὰ τὸν πόλεμο ἐκεῖνον φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι πολλὰς φορὲς τὸ λιμνοχώρι τοῦ Μεσολογγιοῦ ἐνοχλήθηκε ἀπ' τὸν ἐχθρὸν καὶ εἶναι γνωστὲς οἱ δυὸ πολιορκίαι του, ἡ πρώτη στὰ 1822 καὶ ἡ δευτέρα στὰ 1825 μὲ τὴν κοσμοξάκουστη Ἐξοδο τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1826.

Στὴν πρώτη πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου ἀναφέρονται ὄσα ὁ ἔθνικός μας ποιητὴς λέει μὲ τὶς στροφὰς 88 ἕως 96 τοῦ Ὑμνου, βλέποντας τὴν Ἐλευθερίαν νὰ μπαίνει στὸ Μεσολόγι :

88. Πῆγες εἰς τὸ Μεσολόγι
τὴν ἡμέρα τοῦ Χριστοῦ,
μέρα ποῦ ἀνθισαν οἱ λόγγοι
γιὰ τὸ τέκνο τοῦ Θεοῦ.

89. Σοῦ ἦλθε ἐμπρὸς λαμποκοπώντας
ἡ Ἐρησκεία μ' ἓνα Σταυρὸν
καὶ τὸ δάκτυλο κινώντας
ὅπου ἀνεῖ τὸν οὐρανόν,

90. σ' αὐτό, φώναξε, τὸ χῶμα
στάσου ὀλόρθη, Ἐλευθερία !
καὶ φιλώντας σου τὸ στόμα
μπαίνει μέσ' στὴν Ἐκκλησιά,

91. Εἰς τὴν τράπεζα σιμώνει
καὶ τὸ σύγνεφο τὸ ἀχνὸ
γύρω - γύρω τῆς πυκνώνει,
ποῦ σκορπάει τὸ θυμιατό.
92. Ἄγροικαίει τὴν ψαλμωδία,
ὁποῦ ἐδίδαξεν αὐτή.
Βλέπει τὴ φωταγωγία
στοὺς ἀγίους ἐμπρὸς χυτή.
93. Ποιοὶ εἶν' αὐτοὶ ποῦ πλησιάζουν
μὲ πολλὴ ποδοβολή
κι ἄρματ' ἄρματα ταράζουν;
Ἐπετάχτηκες ἐσύ!
94. ἮΑ! Τὸ φῶς ποῦ σὲ στολίζει
σὰν ἡλίου φεγγοβολή
καὶ μακρόθεν σπινθηρίζει,
δὲν εἶναι, ὄχι, ἀπὸ τῆ γῆ!
95. Λάμπιν ἔχει ὅλη φλογώδη
χεῖλος, μέτωπο, ὀφθαλμός·
φῶς τὸ χέρι, φῶς τὸ πόδι,
κι ὅλα γύρω σου εἶναι φῶς!
96. Τὸ σπαθί σου ἀντισηκώνεις,
τρία πατήματα πατᾶς,
σὰν τὸν πύργο μεγαλώνεις
καὶ εἰς τὸ τέταρτο κτυπᾶς!»

Καὶ ὅσο ἡ μικρὴ πολιτεία κρατεῖ, τόσο πιὸ πολὺ μανιάζει ὁ κατακτητὴς καὶ ἐπιμένει... ὥσπου νὰ φτάσῃ ἡ καταστροφὴ τῶν Βασιῶν τοῦ 1826, ἡ Ἐξοδος ποῦ ἔσωσε τὴν Ἐπανάσταση, ὁ χαλασμός ποῦ τὸν ἐπροφῆτεψε ὁ ἐθνικός μας Ποιητὴς βροντοφωνώντας :

«Τέτοιο χῶμα ἀπ' τὴν ἡμέρα
τὴ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ
εἶν' ἱερὸ προσκυνητὰρι
καὶ δὲ θέλει πατηθῆ
ἀπὸ βάρβαρο ποδάρι
πάρεξ ὅταν χαλαστῇ !»

* * *

Στὴ σκηνὴ θὰ παρακολουθήσουμε ἓνα ἐπεισόδιο ἀπ' τὴν
πρῶτη πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου στὰ 1822.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

(Στὸ μοναστήρι « Παναγία ἡ Ἐλεοῦσα » στὴν Κλεισούρα τοῦ Μεσολογιοῦ κατὰ τὸ 1860. Σ' ἓνα κελλὶ μικρὸ καὶ σκοτεινὸ φέγγει μόνον ἓνα κερί. Ἕνα εἰκόνημα — ἓνα κανάτι μὲ νερό — ἓνα κρεββάτι φτωχικό. Ἕνας γεροκαλόγερος ἄρρωστος γυρίζει ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἀνήσυχος. Σὲ λίγο μπαίνει ἓνας παπᾶς).

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ. — Ἕλα, Παπαγιώργη.

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ. — Ἐδῶ εἶμαι, πάτερ. Μὲ ζήτησες ;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ. — Κάτσε ἐδῶ (τοῦ δείχνει τὴν ἄκρη τοῦ κρεββατιοῦ πρὸς τὰ πόδια του, δπου ὁ Π. κάθεται). Σὲ ζήτησα ... Ἄκου. Δὲν ἔχω πολλὴ ζωὴ ἀκόμα.

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ. — Ὅχι, πάτερ Κωνσταντῖνε, θὰ ζήσης.

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ. — Καταλαβαίνω ἐγώ. Ἦρθε ἡ ὥρα μου. Θὰ παραδώσω στὸ Θεὸ τὴν ψυχὴ μου... Τὸ ξέρω... δὲν εἶμαι ἀξίος. Ἄς μὲ λυπηθῇ ὁ Θεός. Ἐχω ὑποφέρει τόσο στὴ ζωὴ μου... (Ἀνασηκώνεται βοηθούμενος ἀπὸ τὸν Παπαγιώργη). Θέλω, Παπαγιώργη, νὰ σοῦ τὰ πῶ ὅλα. Νὰ τὰ μάθης ὅλα, ὅλη τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς μου. Ἔσεῖς ξέρετε τὸν πατέρα Κωνσταντῖνο... Θέλω νὰ μάθης ἀπὸ ποῦ ξεκίνησα, πῶς ἔφτασα ὡς ἐδῶ, τί φαρμάκια ἔχω πιεῖ...

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ. — Μὴν κουράζεσαι, πάτερ μου. Ὑστερα... δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθω ἐγώ...

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ. — Ἀνάγκη νὰ μάθης ἐσύ δὲν εἶναι βέβαια, μὰ ἔχω ἀνάγκη νὰ μιλήσω ἐγώ, νὰ ἐξομολογηθῶ. Δὲν ἔχω ἐγκλήματα νὰ σοῦ πῶ. Τὰ βράσανά μου θὰ σοῦ ἐμπιστευθῶ. Γι' αὐτὸ δὲν κουράζομαι. Ἰσα - ἴσα ξαλαφρώνω. (Ἄργα) Πατρίδα μου εἶναι τὰ Γιάννενα καὶ τὸνομά μου Γιάννης Γούναρης. Ἐχω φύγει ἀπὸ μικρὸς ἀπ' τὰ Γιάννενα, γιατί ἤμουν ὄρφανὸς καὶ φτωχὸς καὶ εἶχα ἀνάγκη νὰ δουλέψω. Ὅταν μεγάλωσα παντρεύτηκα καὶ ἀπόχτησα δυὸ παιδιά.

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ.— Πού είναι τὰ παιδιά ; Ζούνε ;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ.— (Στενάζει) Σώπα... θὰ σοῦ πῶ. Ἕμουν καλὸς κυνηγὸς καὶ μπῆκα στὴ δούλεψη τοῦ Ὁμὲρ Βρυώνη. Στόλιζα τὸ τραπέζι του μὲ ἀγριογούρουνα, μὲ ἀλάφια καὶ μὲ ἀγριοπούλια. Τὸν ἀκολουθοῦσα παντοῦ. Στὰ ταξίδια του καὶ στὸν πόλεμο καὶ παντοῦ. Καὶ γιὰ νὰ μ' ἔχη πιστὸ δουλευτὴ του κρατοῦσε στὴν Ἄρτα τὴ γυναῖκα μου καὶ τὰ παιδιά μου. Πού καὶ ποῦ τοὺς ἔβλεπα κ' ἤμουν εὐχαριστημένος, γιὰτὶ ἐξασφάλιζα τὸ ψωμί τους. (Σιγή).

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ.— Ὑστερα ;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ.— Πᾶνε τώρα πάνω ἀπὸ 30 χρόνια. Ὁ πασᾶς μὲ στρατό, πολὺ στρατό, σαρώνοντας τὰ πάντα, ἤρθε σὲ τοῦτο τὸν τόπο. Κ' ἐγὼ κοντὰ του. Ἦτανε τότε πού οἱ σκλάβοι εἶχανε ξεσηκωθῆ γιὰ νὰ διώξουν τὸν τύρανο. Ὅλοι εἶχανε ἀντριέψει. Τὸ χῶμα τῆς Ρούμελης εἶχε ἀναταραχτῆ. Ἦτανε χεϊμῶνας στὰ 1822. Θυμᾶμαι... καταστροφὴ χτυποῦσε τὸν κοσμάκη. Πλημμύρες, γύμνια, φτώχεια, ἀρρώστειες λογιῆς-λογῆς ἔδερναν ἀλύπητα ... Κι ὁ Τοῦρκος τὸ εἶχε πάρει κατάκαρδα νὰ πατήση τὸ κάστρο τοῦ Μεσολογγίου. Ὅλα ἔδειχναν τὴν κόλαση. Τὰ πάντα εἶχαν σαρωθῆ ἀπ' τὶς θεομηνίες κι ἀπ' τὰ ἀσκήρια τοῦ ὀχτροῦ. Καὶ ὅμως, Παπαγιώργη μου, ἐκεῖ μέσα κρατοῦσαν οἱ ραγιάδες... Τὸ ἔθνος εἶχε ἀναστηθῆ! Κ' ἐγὼ ; Ἐγὼ βρισκόμουν ἥσυχος στὸ στρατόπεδο τοῦ Πασᾶ. Κυνηγὸς του, βλέπεις, δὲν εἶχα ἄλλην ἔγνοια ἀπ' τὸ νὰ φροντίζω τὸ τραπέζι του, τὸ τραπέζι ἐκείνου πού ξεκλήριζε τὸ γένος...

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ.— Καὶ τί νὰ ἔκανες ;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ.— Τί νὰ ἔκανα ; Βέβαια... μοῦ κρατοῦσε τὴ φαμελιά μου στὴν Ἄρτα... Θεέ μου, σχώρσέ με ... Ἄς εἶναι ... Μιά νύχτα σὰν τὶς ἄλλες... ἀλλὰ ὄχι, δὲν ἦταν ἐκείνη σὰν τὶς ἄλλες. Ἕμουν Χριστιανὸς καὶ δὲν ἤξερα· ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἔμαθα πὼς ἦτανε παραμονὴ Χριστουγέννων! (Κινεῖ τὸ κεφάλι του σὰν νὰ ἐλλεινολογῇ τὸν ἑαυτό του). Λοιπὸν ἐκείνη τὴ νύχτα εἶχα πέσει γιὰ ὕπνο. Ἦθελα νὰ ξεκουράσω λίγο τὸ κορμί μου καὶ τὸ μυαλό μου. Ἐμενα στὴν ἴδια σκηνὴ μὲ ἓναν ἀρβανίτη, τὸν Ἄλῃ. Καλὸς ἄνθρωπος. Οὔτε ἐγὼ οὔτε κι αὐτὸς ἔξεραμε τί ἦταν αὐτὸ πού γινόταν γύρω μας καὶ τί νόημα εἶχε. Ἔτσι μᾶς εἶχαν

κάμει τῆς ζωῆς τὰ βάσανα νὰ μὴν ξέροῦμε καὶ νὰ μὴ μποροῦμε νὰ ξεχωρίσουμε τίποτα. Σὰν τὰ καματερά, ποῦ ἀκολουθᾶνε τὸ θέλημα τοῦ ζευγολάτη, ἀκολουθούσαμε καὶ μεῖς τὸν ἀφέντη μὰς χωρὶς ἄλλες ἀξιώσεις... Ἐγὼ ἤμουν εὐχαριστημένος, ποῦ μποροῦσα νὰ σέρνω τὸ κεφάλι μου στοὺς ὤμους καὶ νὰ ζῶ τῆ φαιμελιά μου... Καὶ στὸν Ἄλῃ ἔφτανε, ποῦ πολεμοῦσε καὶ χόρταινε ἀπ' τὸ πλιάτσικο... Καὶ ζούσαμε ἀδερφωμένοι Χριστιανὸς ἐγώ, Μουσουλμάνος ἐκεῖνος... Εἶχαμε ξεπέσει τόσο πολὺ, ποῦ δὲν εἶχαμε νοῦ γιὰ Ὀρησκειῆς καὶ γιὰ Πατρίδες ... Λοιπὸν, αὐτὴ τῆ νύχτα, ποῦ κοιμόμουν μὲ τὸν Ἄλῃ, εἶδα ἓνα ὄνειρο, φοβερὸ ὄνειρο, ποῦ δὲ θὰ τὸ ξεχάσω ποτέ !

(Σβῆνει τὸ φῶς καὶ σὲ λίγα λεπτὰ ἀνάβει καὶ παρουσιάζεται τὸ στρατόπεδο τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη. Σὲ μιὰ σκηρὴ φαίνονται ποῦ κοιμοῦνται ὁ ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΟΥΝΑΡΗΣ καὶ ὁ ΑΛΗ ΑΓΑΣ).

Σ Κ Η Ν Η Α'

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΟΥΝΑΡΗΣ—ΑΛΗΣ

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Μὴ ὀρέ... (Πειτιέται ἀπ' τὸν ὕπνο τρομαγμένος — βλέπει ποῦ ἐπικρατεῖ ἡσυχία καὶ ἀνακάθεται καταἰδρωμένος). Θεέ μου, τί εἶναι τοῦτο ; Βάλε τὸ χέρι σου καὶ γλύτωσε τὰ παιδιὰ μου...

ΑΛΗΣ.—(ποῦ τὸν ξύπνησαν οἱ φωνές τοῦ Γούναρη) Τί ἔχεις, ὀρέ Γούναρη ; Τί οὐρλιάζεις ἔτσι ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— (μὲ τὸ χέρι στὸ μέτωπο σὰν νὰ πονῆ) "Ἐνα ὄνειρο, Ἄλῃ ἀγᾶ, μὲ τρόμαξε. Κακὸ ὄνειρο. Κύριε, φύλαξε...

ΑΛΗΣ. — Καὶ δὲν ντρέπεσαι, ὀρέ. Κρῖμα σου νὰ σκιαζεσαι ἀπ' τὰ ὄνειρα. Σὲ καλὸ σου. Κι ἄμα χρειαστὴ νὰ πολεμήσης ; Τί θὰ κάμης τότε ; "Ἄμα μπλέξης καὶ σὲ κυνηγᾶνε μὲ κανένα γιαταγάνι ; "Ε ; "Ὅπως ἔπαθα προχτὲς ἐγὼ ἐκεῖ κάτου μὲ κείνους τοὺς σκύλους... (Σιγῆ) Λοιπὸν ; Τί ἤτανε ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. —"Ἦτανε ζωντανὸ ὄνειρο, Ἄλῃ. Μοῦ ἔκοψε τὸ αἷμα.

ΑΛΗΣ.—(? Ἀνασηκώνεται καὶ βάνει καπνὸ στὸ τσιμπούκι του) Πές μου το, ὀρέ, κ' ἐγὼ νὰ σοῦ τὸ ξηγήσω.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Καημένε 'Αλῆ, τί νὰ ξηγήσης ;

ΑΛΗΣ.—Πές το, ὀρέ. Εἶσαι φίλος ἢ ὄχι ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Αὐτὸ τὸ ξέρεις. Τί ρωτᾷς ; Τὰ βάσανα τῆς ζωῆς, μᾶς ἔχουν ἐνώσει. Εἴμαστε ἀδέρφια. Ἐχω μυστικά ἀπὸ σένα ;

ΑΛΗΣ.—Αὐτὸ λέω κ' ἐγώ. Πές το καὶ μὴ φοβᾶσαι.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Δὲ φοβᾶμαι... μά....

ΑΛΗΣ.— Πές μου τὴν καρδιά σου, ὀρέ Γούναρη. Μπέσα. Τί διάολο ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — 'Αλῆ, ἀπὸ χρόνια, ὅπως ξέρεις, δουλεύω στοῦ ἀφέντη τοῦ Ὁμέρ Πασᾶ. Δουλεύω, ὅπως καὶ σὺ, γιὰ νὰ ζήσω τὰ παιδιὰ μου. Ἐσὺ πολεμᾷς, μὰ κ' ἐγὼ πολεμῶ μ' ἄλλον τρόπο γιὰ νὰ γιομίζω τὸ τραπέζι του μὲ κυνήγια. Μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι σὰν ἐσένα ἐλεύθερος....

ΑΛΗΣ.—Τὸ ξέρω. Τί νὰ σοῦ κάμω ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Σωστά, τί νὰ μοῦ κάμης ; Ἡ γυναῖκα μου καὶ τὰ παιδιὰ μου βρίσκονται στὰ χέρια τοῦ Πασᾶ, στὴν Ἄρτα.

ΑΛΗΣ.—Τί θέλεις ; Φοβᾶσαι τίποτε ; Δὲ σὲ καταλαβαίνω.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Ναί, φοβᾶμαι... Ἄν εἶχα κ' ἐγὼ τὰ παιδιὰ μου... Ἄν μπορούσα κ' ἐγὼ νὰ τὰ βλέπω, ὅπως καὶ σὺ τὰ δικά σου... Ἄλῆ, πολὺ ὑποφέρω. Τί κάνουν τὰ παιδιὰ μου ; Δὲ βασιέται ἄλλο αὐτὸ τὸ μαρτύριο. Θὰ σκάσω !

ΑΛΗΣ.— Καψο - Γούναρη...

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Πρῶτα τοὺς ἐβλεπά μέσα - μέσα. Τώρα τὰ πράματα ἄλλαξαν... Παντοῦ ἀναταραχές. Ὁ πόλεμος ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια ἔχει ἀνάψει γιὰ καλά. Ἄπ' τὴν Ἄρτα ὡς ἐδῶ κάτω στὸ Μεσολόγγι χαλάει ὁ κόσμος... Πῶς νὰ μάθω, πού δὲ μπορεῖ νὰ φτάση ὡς ἐδῶ οὔτε πουλὶ μαντατοφόρο ; Τὰ δικά σας τὰ ἔχετε ἀσφαλισμένα καὶ ὅμως σᾶς τρώει ἡ ἔγνοια τους. Σκέψου κ' ἐμένα... Εἶσαι πατέρας καὶ ξέρεις τὸν καημὸ τους.

ΑΛΗΣ. — Καλά, ὀρέ, καὶ δὲ θὰ χαθοῦνε. Τί θὰ πάθουν ; (Σιγῆ) Ἐλα τώρα, πές μου τὸ ὄνειρο.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Ναί... Εἶδα τὴν γυναῖκα μου καὶ τὰ γγελοῦδια μου σ' ἓνα τραπέζι χαρᾶς.

ΑΛΗΣ. — Ἄ...

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Ἦταν τραπέζι πλούσιο σὰν νὰ ἔτρωγαν πασάδες. Ἐτρωγαν κ' ἔπιναν, γλεντοῦσαν καὶ χαχάνιζαν ἀσυλλό-

γιστα. Εἶχανε φορέματα χρυσοῦφानτα. Τὰ μάτια τους ἔλαμπαν καὶ τὰ μάγουλά τους ἦταν ροδοκόκκινα καὶ δροσερὰ σὰν τὴν αὐγούλα. Κι ἀναγάλλιαζε ἡ καρδιά μου, Ἄλῃ, κ' ἔλεγα : « Ἄς ὑποφέρω ἐγώ, ἀφοῦ ζοῦνε τὰ παιδιὰ μου εὐτυχισμένα ». Δὲν ξέρω τί τραπέζι ἦταν αὐτό ...

ΑΛΗΣ.— Ποιοὶ ἄλλοι ἦτανε ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Δὲν ἦταν ἄλλοι. Δὲν ἔβλεπα ἄλλους. Ξέρω κ' ἐγώ ;

ΑΛΗΣ.— Πές παρακάτου.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Ἦθελα νὰ πάω κοντὰ τους. Δὲν ἦτανε κανένας νὰ μ' ἐμποδίσει καὶ ὅμως δὲν τὸ κατάφερα. Ἔβαζα τὴ δύναμή μου, μὰ τίποτα δὲν ἔκανα. Τί ἦτανε ;

ΑΛΗΣ.— Λέγε, ὀρέ.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Καὶ κεῖ ποὺ καμάρινα καὶ χαιρόμουνα, βλέπω ξάφνου καὶ ξεπροβάλλει ἀπὸ πίσω ἓνας δράκοντας...

ΑΛΗΣ.— Τί λές, μωρέ ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Δράκοντας φοβερός, μὲ φτερά... ἓνα τέρας ! (μὲ φρίκη) Εἶχε τὰ μάτια ὀρθάνοιχτα, ποὺ τίναξαν σπίθες. Σέρνονταν ἀργά - πολὺ ἀργά. Τὸ δέρμα του ἦταν χρυσοπράσινο, ποὺ σὰν μαγνήτης σὲ τραβοῦσε νὰ τὸ κοιτᾶς. Κι ἂν ἤθελες, δὲ μποροῦσε νὰ κουνηθῆς...

ΑΛΗΣ.— Σὲ χάβωσε.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Τὸ στόμα του ἔχασκε ἔτοιμο γιὰ νὰ καταπιῇ. (μορφάζει σὰν ν' ἀνατριχιάζει) Σέρνεται στὸ πάτωμα ἐπίβουλο, κουλουριάζεται, ὕστερα μακραίνει, γίνεται τόσοσο (δείχνει μὲ τὴν ὀργυιά του). Τὰ παιδιὰ μὲ τὴ μάνα τους τραγουδᾶνε καὶ γλεντᾶνε χωρὶς νὰ ὑποψιάζωνται τίποτα. Ἄξαφνα τὸ τέρας πετιέται ὀλόρθο... (Σηκώνεται) Θεέ μου ! (μὲ ἀγωνία) Χύνεται σὰ τὰ παιδιὰ ἀκράτητο. Ἦθελα νὰ πεταχτῶ νὰ προστατέψω τὰ παιδιὰ μου, μὰ δὲ μποροῦσα. Οὔτε νὰ φωνάξω κατάφερα. Παράλυτα κρατιοῦνται τὰ χέρια μου καὶ τὰ γόνατα καὶ ἡ λαλιά μου εἶχε κοπῆ. Λίγο καὶ θὰ τὰ κατάπινε ... Δὲν ξέρω τότε πῶς ἔκαμα καὶ νίκησα ! Ἔβγαλα μιὰ φωνὴ δυνατὴ «μὴ ὀρέ !» (Σκουπίζεται σὰν νὰ ἔχη ἰδρώσει — κάθεται — σιγῆ) καὶ ξύπνησα ... Δὲ μπορῶ νὰ συνέρθω ἀκόμα. Φοβᾶμαι, Ἄλῃ. Τρέμω γιὰ τὰ παιδιὰ μου.

ΑΛΗΣ.— (Σοβαρά) Μή φοβάσαι, μπράτιμε. Τὰ παιδιὰ δὲν παθαίνουν τίποτα. Τὸ φίδι φίλος εἶναι. Φίλος τὰ φυλάει καὶ μὴ φοβάσαι.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Τί φίλος τὰ φυλάει, πού πῆγε νὰ τὰ χάψη ;

ΑΛΗΣ.— Σώπα καὶ θὰ ἰδῆς. Δὲ θὰ μεινουμε χρόνια ἐδῶ κά-
του. Τί διάολο ; Θὰ πᾶμε καὶ στὰ παιδιὰ μας.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Τόσον καιρὸ τὸ λέμε αὐτὸ (κινεῖ τὸ κεφάλι
μὲ ἀπελπισία).

ΑΛΗΣ — Ἄκου ἐμένα πού σοῦ λέω. (Κοιτάζει κατὰ τὴν
πόρτα ἐπιφυλακτικά) Θὰ ξεμπερδέψῃ κι αὐτὸ καὶ μάλιστα γλή-
γορα. Σώθηκαν τὰ ψέματα.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Δὲ σὲ καταλαβαίνω. Ξέρεις τίποτα, Ἄλῃ ;

ΑΛΗΣ. — (Σὰν νὰ συνέρχεται) Ἄ ... ὄχι ... Τί θέλεις νὰ
ξέρω ; Ἄλλὰ

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — Κάτι μοῦ κρύβεις, Ἄλῃ. Κάποιο μυστικὸ
ξέρεις. Βλέπεις, πού δὲ μ' ἐμπιστεύεσαι ;

ΑΛΗΣ.— Μά, τί νὰ σοῦ πῶ ; Τί νὰ ξέρω ; (Σιγή).

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Κρῖμα... κ' ἐγὼ σ' ἐπαιρνα γιὰ φίλο.

ΑΛΗΣ.— Ἐλα, ὀρέ... Τί νὰ σοῦ πῶ ; Δὲν... κάνει...

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Ἐ, βέβαια... Σὲ ποιόν νὰ τὸ πῆς ; Τί εἶμαι
ἐγὼ ; Ἐνα πουλημένο κορμί. Ἐνας χαμένος εἶμαι ... Τί θέλω ;

ΑΛΗΣ. — Ὅρὲ Γούναρη, εἶναι τρανὸ μυστικὸ. Πῶς νὰ σοῦ
τὸ μαρτυρήσω ; (Σιγή) Θὰ τὸ κρατήσης, ἂν σοῦ τὸ φανερώσω ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— (Σταθερὰ) Νά σοῦ πῶ. Ἡ μὲ ἐμπιστεύεσαι
πέρα γιὰ πέρα καὶ μοῦ τὸ λὲς ἦ ... πάψε. Δὲ θέλω ν' ἀκούσω
τίποτα.

ΑΛΗΣ.— (Σκέπτεται) Ἐλα ἄδῶ, ὀρὲ Γιάννη. Λέω νὰ σοῦ τὸ
πῶ. Ἄς εἶσαι Χριστιανός. Ἐγὼ σ' ἔχω φίλο γκαρδιακὸ καὶ δὲ
φοβάμαι. (Κοιτάζει ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή) Ἐλα κάτσε (κάθονται).
Τὸ εἶπαμε στοὺς πασάδες ὀρθά - κοφτά : ἦ παίρνουμε τὸ κάστρο
τοῦ Μεσολογγίου γλήγορα ἢ φεύγουμε ἀπὸ ἄδῶ. Διάολε ντέ...
Δὲ θὰ σαπίσουν μέσα σὲ τοῦτο τὸ βάλτο τὰ παλληκάρια τῆς
Γκεκαριᾶς. Δὲ βασιτιέται ἄλλο, ὀρέ. Τόσα μιλεούνια ἀσκέρι νὰ
ξευτελίζωνται ἀπὸ λίγους παλιοραγιάδες ! Ἐ ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— (Κινεῖ τὸ κεφάλι) Σωστὰ εἶναι αὐτά, μὰ δὲ
γίνεται τίποτα. Κρατᾶνε γερὰ ἐκεῖ μέσα. Ὅπως πᾶνε τὰ πρά-

ματα, φοβᾶμαι πῶς ἐδῶ θ' ἀφήσουμε τὰ κόκκαλά μας...

ΑΛΗΣ.— (Χαμογελάει πονηρά) Σὲ λίγες μέρες, Γούναρη, θὰ χαροῦμε τὶς φαμίλιες μας. Ἄκου με ἐμένα.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Σ' ἀκούω, μὰ δὲν καταλαβαίνω... Θὰ μὲ σκάσης.

ΑΛΗΣ.— (Σηκώνεται καὶ κοιτάζει πάλι ἔξω) Ἄκου λοιπόν, φίλε μπεσαλῆ (Ἐμπιστευτικά) Αὔριο θαμπὰ κάνουμε τὸ γιουρούσι. Οἱ ραγιαῖδες ἔχουνε γιορτὴ.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Τί γιορτὴ;

ΑΛΗΣ.— Ἐγὼ θὰ σοῦ τὸ πῶ κι αὐτό; Ἐχουνε Χριστούγεννα.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Ἄ... Χριστούγεννα.

ΑΛΗΣ.— Τὴ νύχτα αὐτοὶ θὰ τραβήξουν ξέγνοιαστοι γιὰ τὶς ἐκκλησιές. Ἔτσι τὸ κάστρο μένει ἀφύλαχτο καὶ τὸ παίρνουμε. Γιορτὴ πού ἔχει νὰ γίνη!..

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Ὅπως θέλει ὁ Θεός.

ΑΛΗΣ.— Ὁ Ὅμηρ πασᾶς μάζωξε στὴ σκηνή του τοὺς ἀρχηγούς καὶ τὰ κανόνισαν ὅλα. Μέσα στὸ κάστρο εἶναι ὡς 500 πού πολεμᾶνε. Πολεμᾶνε, μὰ τὴν ἀλήθεια, μὲ καρδιά καὶ τὴ νύχτα ξαναχτιζοῦν τὶς χαλάστρες, πού ἀνοίγουνε τὰ κανόνια μας. Ὡς πότε δμως θὰ βαστοῦσαν κ' ἔτσι;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Καὶ πῶς θὰ γίνη;

ΑΛΗΣ.— Θὰ χτυπήσουμε στὸ μέρος πού βλέπει κατὰ τὴ Βαράσοβα. Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ πιὸ ἀδύνατο μέρος. Ἄμα αὐτοὶ σημάνουν τὰ σήμαντρα γιὰ νὰ πᾶνε στὶς ἐκκλησιές, ἐμεῖς θὰ κάμουμε τὸ γιουρούσι. Ποῦ νὰ τὸ φανταστοῦν; Ἔτσι θὰ μποῦμε μὲ εὐκολία. (Σιγῇ) Δὲ λέω πῶς ἔτσι ἔπρεπε νὰ γίνη. Θὰ τοὺς βaprέσουμε μπαμπέσικα. Κι αὐτὸ δὲν εἶναι παλληκαριά καὶ δὲν πρέπει σ' Ἀρβανιτάδες... Μὰ οἱ Πασάδες τὸ θέλουν ἔτσι. Λοιπόν, νὰ πού τὰ βάσανά μας θὰ πάρουν γλήγορα τέλος. Σὲ λίγες μέρες πιάνουμε τὴν Ἄρτα καὶ βλέπουμε τὰ παιδιὰ μας... (προχωρεῖ πρὸς τὴν ἔξοδο καὶ βγαίνει).

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Ὅπως εἶπε ὁ Θεός...

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΟΥΝΑΡΗΣ (μόνος)

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — (Σιγή — ὁ Γ. βηματίζει ἀργὰ) Λοιπόν; "Ε-
 χουνε Χριστούγεννα... (Μορφάζει) "Ας τελειώση, βρέ ἀδερφέ,
 αὐτὴ ἡ ἱστορία. "Νὰ πᾶμε κ' ἐμεῖς στὰ σπίτια μας. (Σιγή) "Αν
 τὸ ἤξεραν... "Αν ἤξεραν τί τοὺς περιμένει... Καὶ τί μὲ νοιάζει
 ἐμένα; (Σιγή) Τί κουταμάρες βάζω στὸ μυαλό μου. Τίποτα ...
 "Ας τελειώση τὸ πανηγύρι. (Κάνει 2-3 βήματα) "Αν τὸ ἤξεραν..
 Μὰ ποιός νὰ τοὺς τὸ πῆ; Χριστιανὸς δὲν τὸ ξέρει ἄλλος ἀπὸ
 μένα ... Γι' αὐτὸ οἱ Ἀρβανιτάδες τροχᾶνε τὰ σπαθιά τους. Κα-
 κότυχοι, τί σᾶς περιμένει. Θὰ φορέσετε τὰ καλά σας καὶ θὰ πᾶτε
 μὲ τίς γυναῖκες σας καὶ μὲ τὰ παιδάκια σας στὶς ἐκκλησιές ξέ-
 γνοιαστοὶ νὰ προσκυνήσετε... Καὶ 'κεῖ θάρθουν κρυφὰ νὰ σᾶς πε-
 λεκήσουν! (Σκέπτεται) Κουταμάρες... Γιατί νὰ τὸ μαρτυρήσω;
 Κι ἂν μὲ καταλάβουν; Πᾶνε τὰ παιδιά μου... (Σκέπτεται—ιδρώ-
 νει—σκουπίζεται) Θεέ μου, βάλε τὸ χέρι σου. Τί νὰ κάμω; Βέ-
 βαια, εἶμαι Χριστιανός... μὰ πὲς πὼς δὲν ξέρω τίποτα. "Ας εἶχα
 τὰ παιδιά μου ἀσφαλισμένα. Πὼς νὰ πάω τώρα ἄρον - ἄρον νὰ
 τὰ καταδικάσω; (Σιγή) Καὶ ὅμως ἀπὸ μένα κρέμεται ἡ τύχη
 τόσων ἀνθρώπων, τόσων Χριστιανῶν... Θεέ μου... (σταυροκοπιέ-
 ται). Τί ἔχει νὰ γίνη... (δραματίζεται). Τὸ Μεσολόγγι θὰ κουρ-
 σευτῆ. Οἱ ἐκκλησιές θὰ γίνουν ἀχούρια τῶν μπέηδων καὶ τὰ δι-
 σκοπότηρα θὰ τὰ κάμουν κρασοπότηρα οἱ πασάδες. Οἱ ἄντρες
 θὰ σφαγοῦν... κ' οἱ γυναῖκες θὰ συρθοῦν στὰ χαρέμια... Τὰ παι-
 διὰ ὄρφανεμένα, θὰ γυρίζουν σὲ ξένους τόπους μέσα στὴν κατα-
 φρόνια ... Μεγάλο κρῖμα ... "Αν ἤξεραν ... Μὰ ἂν τὸ μαρτυρήσω
 καὶ μ' ἀνακαλύψουν; Θεέ μου. Γοργὸς ὁ Τάταρος θὰ τρέξῃ στὴν
 "Αρτα καὶ τότε... (μὲ φρίκη) τὰ κορμιά τῶν παιδιῶν μου θὰ ρι-
 χτοῦν στοὺς σκύλους καὶ τὰ κεφάλια τους μπηγμένα στὰ πα-
 λούκια θὰ τὰ φέρνουν γύρω τριγύρω στοὺς δρόμους τῆς "Αρτας
 παράδειγμα στοὺς ραγιάδες ... Καὶ θὰ φταίω ἐγώ, ὁ πατέρας
 τους. "Α... δὲν θὰ τὸ κάμω αὐτό. Εἶμαι Χριστιανὸς καὶ "Ελλη-
 νας... μὰ τί φταίω; "Ας μὴν πᾶνε στὶς Ἐκκλησιές. "Ας μείνουν
 νὰ φυλᾶνε. (Σκέπτεται) Θεέ μου, πρέπει νὰ μάθουν (Σιγή) Πρέ-
 πει νὰ μάθουν. Κι ἂν τοὺς τὸ πῶ, θὰ μὲ πιστέψουν; Κ' ἔχουν

δίκιο. Ποιός είμαι 'γώ; (Κλαίει) Χριστιανός είμαι 'γώ; Τέτοιες μέρες καὶ νὰ βρίσκωμαι στ' ἀσκέρι τοῦ ὄχτροῦ; Ἔνας ραγιᾶς καὶ νὰ στρώνω τὸ τραπέζι τοῦ Πασᾶ; Τοῦ ἀνθρώπου, πού πνίγει τὴν Πατρίδα στὸ αἷμα; Θεέ μου, σχώρεσέ με. (Σηκώνει τὸ κεφάλι ψηλὰ) Ἔχω πέσει λοιπὸν τόσο βαθειὰ στὴν ἀτιμία; Χρειάστηκε νὰ μπλέξω ἔτσι γιὰ νὰ καταλάβω; Χρειάστηκε νὰ πέσουν ἀπάνω μου τόσες ψυχές γιὰ νὰ ξεστραβωθῶ; Πρέπει νὰ μάθουν! Νὰ μὴν πᾶνε στὶς Ἐκκλησιές. Νὰ περιμένουν στὸ κάστρο γιὰ νὰ περιποιηθοῦν, ὅπως ξέρουν, τὸν ὄχτρό. (Σταυροκοπιέται) Θεέ μου, ἄς γίνῃ τὸ θέλημά σου! (Κάθεται στὸ κρεβάτι του —Σὲ λίγο φέρνουν ἕναν αἰχμάλωτο).

Σ Κ Η Ν Η Γ'.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ — ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ — ΤΟΥΡΚΟΣ

ΤΟΥΡΚΟΣ.— Γειά σου, ὀρὲ Γούναρη.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Γειά σου. Τί τρέχει; Ποιός εἶν' αὐτός;

ΤΟΥΡΚΟΣ.— Ποῦ εἶναι ὁ Ἄλῃ ἀγᾶς; Πιάσαμε τοῦτον ἐδῶ καὶ θέλω νὰ τοῦ τὸν παραδώσω.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Πάει ἔξω... σὲ δουλειά. Περιμένέ τον.

ΤΟΥΡΚΟΣ.— Θ' ἀργήσῃ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Δὲν ξέρω. Βιάζεσαι;

ΤΟΥΡΚΟΣ.— Ναί. Τί λὲς ἐσύ; Τί νὰ κάμω;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Τί νὰ σοῦ πῶ;

ΤΟΥΡΚΟΣ.— Τί νὰ τὸν κάμω τοῦτον τὸν σκύλο; Θὰ τὸν ἀφήσω σὲ σένα.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Τί είμαι 'γώ; Δὲν ξέρω... Πῶς θὰ τὸν ἀφήσῃς σ' ἐμένα;

ΤΟΥΡΚΟΣ.— Ἔχω ἐντολὴ νὰ τὸν παραδώσω σὲ σένα, ἂν δὲν βρῶ τὸν Ἄλῃ. Πρόσεξέ τον λίγο. Θὰ τρέξω γιὰ τὸν Ἄλῃ.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— (Κοιτάζει τὸν αἰχμάλωτο) Καλά. Μὴν ἀργήσῃς.

ΤΟΥΡΚΟΣ.— Θὰ μάθουμε πολλὰ ἀπ' αὐτόνε... (φεύγει).

Σ Κ Η Ν Η Δ'.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ — ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — (Ύστερ' ἀπὸ ὀλίγο) Εἶσαι Μεσολογγίτης;
ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — (Πολὺ στενοχωρημένος — ἀργεῖ ν' ἀπαν-
τήση) Ναί.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — Πῶς τὰ κατάφερες καὶ πιάστηκες;

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Ἔτσι τ'άφερε ἡ ὄργη.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — Ποῦ σ' ἔπιασαν;

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Εἶχα βγεῖ ἀπ' τὴν τάπια γιὰ δουλειά.

Καὶ σὺ τί εἶσαι ποῦ ρωτᾶς;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — (μὲ πίκρα) Τί εἶμαι ἄγώ; Φίλος εἶμαι.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Δὲ μοῦ χρειάζεται ἡ φίλια σου.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — Εἶμαι κι' ἐγὼ Ἕλληνας.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Ἕλληνας; Εἶσαι καὶ σὺ αἰχμάλωτος;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — Ὅχι.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Φαίνεσαι. Δὲ μοιάζεις γιὰ αἰχμάλωτος...

Τι γυρεύεις ἐδῶ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — (ντροπιασμένος) Ἐέρω τί βάνεις μὲ τὸ νοῦ
σου. Δὲν εἶμαι ὅπως νομίζεις. Ἡ κατάρρα τ'άφερε κ' εἶμαι
κ' ἐγὼ ἐδῶ.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Δὲν καταλαβαίνω. Ἄν εἶσαι Χριστιανός,
πῶς σ' ἔχουν μὲ τὰ καλά;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — Θέλεις νὰ πῆς γιατί μ' ἐμπιστεύονται; Γιατί
εἶμαι κάτι χειρότερο ἀπὸ αἰχμάλωτος. Ἐγὼ ...

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — (διακόπτει) Εἶσαι ...

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — Μὴν τρέχης. Δουλεύω, εἶναι ἀλήθεια, γι'
αὐτούς.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Καὶ δὲν ντρέπεσαι ποῦ τὸ λές;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — Ντρέπομαι καὶ ποῦ τὸ λέω καὶ ποῦ τὸ κάνω.

Μά, πίστεψε. Δὲ μπορούσε νὰ γίνη ἀλλιῶς.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Ἀκούω παράξενα πράματα καὶ θέλεις νὰ
σὲ πιστέψω; Ἐνας Χριστιανὸς στὴ δούλεψη τοῦ ὄχτροῦ, ποῦ
χτυπάει ἄγρια τὸ γένος! Τί εἶσαι λοιπόν; Πῶς μπορεῖς καὶ μέ-

νεις μέσα σὲ τοῦτο τὸ βρωμάσκειρο ; Μέσα σὲ τούτη τὴ λυκο-
φωλιά ; Εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι προδότης ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Σώπα γιὰ τὸ Θεό. Πίστεφέ με. Πολλὲς φο-
ρὲς ἔκλαψα γιὰ τὸ κατάντημά μου. Λὲς πὼς δὲ μὲ τρώει τὸ
σαράκι ;

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Ξέρω κ' ἐγώ ; Ἀκατανόητα πράματα.
Εἶσαι Χριστιανὸς καὶ βρίσκεσαι ἐδῶ μέσα. Πονᾶς γιὰ τὸ ραγιαῖ
καὶ ὑπηρετεῖς τὸν τύραννο. Μὰ τὸ Θεό, δὲν εἴμαστε καλά. Ἄν-
θρωπέ μου, δὲ σχωριέσαι μὲ τίποτα !

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—(Κοιτάζει λίγο ἔξω) Τὴ γυναῖκα μου καὶ τὰ
παιδιά μου τὰ κρατάει ὁ Πασᾶς στὴν Ἄρτα γιὰ νὰ μ' ἔχη στὸ
χέρι. Ὅλους θὰ τοὺς ἔσφαζε, ἂν ἀρνιόμουν νὰ τὸν ὑπηρετήσω.
Αὐτὸ εἶναι τὸ βάσανό μου. (σιγῇ) Τί λὲς τώρα ;

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — (Τὸν κοιτάζει λίγο) Μπορεῖ νᾶχης λίγο
δίκιο. Μά, ὅσο καὶ νᾶναι, βοηθᾶς τὸν ἐχτρὸ κ' εἶναι μεγάλο
κακὸ αὐτό.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — Ναί. Μά, πίστεψε, κι ἀπὸ ἄδῶ ἔχω κάμει
πολλὰ καλά σὲ δικούς μας. Ἐχω γλυτώσει πολλοὺς ἀπὸ φυλακὴ
κι ἀπὸ λεπίδι. Κολάκευα τὸν Πασᾶ καὶ τοὺς Ἀγάδες καὶ πετύ-
χαινα πολλά.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Μ... γιὰ νὰ σοῦ ἔχουν τόσην ἐμπι-
στοσύνη ...

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Μὴ βάνης τίποτα μὲ τὸ νοῦ σου. Ξέρω πὼς
ἔπρεπε νᾶμαι κ' ἐγὼ μὲ σᾶς ἢ κάπου ἄλλου, ἐκεῖ ποὺ τὰδέρφια
μας πολεμᾶνε μὲ τὴ λαχτάρα τῆς λευτεριάς ... Ἄλλά ...

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Δὲν ξέρω ... Δὲ ρωτᾶτε πὼς περνοῦμε
κ' ἐμεῖς ἐκεῖ μέσα. Δυὸ μῆνες τώρα κλεισμένοι ... (σιγῇ) Ἄν
ἤξερες, δὲ θὰ καθόσουν ἐδῶ καὶ δὲ θὰ μούλεγες γιὰ παιδιὰ καὶ
γιὰ γυναῖκες !

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Ἐχεις παιδιὰ ; Εἶσαι παντρεμένος ;

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Δὲν ξέρω τί εἶμαι. (αὐστηρὰ) Ξέρω ὅμως
τί εἶσαι σύ. Θέλεις νὰ σοῦ τὸ ξαναπῶ ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Γιατί εἶσαι τόσο σκληρός ;

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Λὲς πὼς εἶσαι Χριστιανός ... Τί ἔχαμες
τόσον καιρό ; Δὲν ἔμαθες ποτὲ τίποτα νὰ τὸ μηνύσης σ' αὐτοὺς

ἐκεῖ μέσα ; Ἄλλα ... λησμόνησα. Ἄν σὲ πάρουν μυρωδιά, πᾶνε τὰ παιδιὰ σου ! Κ' ἔχουν ψυχὴ τὰ δικά σου τὰ παιδιὰ ...

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — Εἶναι κακὸ ν' ἀγαπάω τὰ παιδιὰ μου ; Ἄν εἶχες παιδιὰ, δὲ θὰ μιλοῦσες ἔτσι.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Ἐ, λοιπόν, μάθε. Ἐχω κ' ἐγὼ παιδιὰ, πού τ'ἀγαπάω ὅσο ἀγαπᾶς καὶ σὺ τὰ δικά σου. Καὶ ὅμως, ὅταν μὲ διάταξαν νὰ βγῶ νὰ παραμονέψω, ὑπάκουσα. Καὶ ἤξερα ἕκατὸ τὰ ἕκατὸ πὼς δὲ θὰ ξαναγυρίσω... Πρέπει, βλέπεις, νὰ θυμόμαστε ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ κόσμου καὶ ὄχι μόνο τὰ δικά μας...

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— (σιγῇ) Ἄν ἤξερες...

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Βλέπω τὰ καμώματά σου καὶ καταλαβαίνω. Τί θέλεις νὰ ξέρω ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— (Κοιτάζει πάλι ἔξω) Για πές μου. Φυλᾶνε πάντα στὰ προχώματα ; Φυλᾶνε καλά ;

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ.—Νάτα μας... Κουβέντες θέλεις νὰ μοῦ πᾶρης ; Ἀρχίζεις, βλέπω, νὰ ξεσκεπάζεσαι. Σὰ δὲ ντρέπεσαι !

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Σοῦ ὀρκίζομαι στὰ παιδιὰ μου... Δὲ σκέφτομαι τίποτα κακό. Ἐλα, πές μου : φυλᾶνε καλά ;

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ.—Αὐτὸ τὸ ξέρετε καλά. Τὸ Μεσολόγγι δὲν ἔχει τίποτα κάστρα καὶ ὅμως σᾶς ἔχει σπάσει τὰ μοῦτρα τόσες φορές.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—(τὸν πλησιάζει) Ἄν γινότανε, νὰ ποῦμε, κανένα γιουρούσι ἄξαφνα τὴ νύχτα, τί λές ; Θὰ κρατήσουν ; (τὸν κοιτάζει στὰ μάτια) Πές μου.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ. — Πῶς μιλᾶς ἔτσι ; Ξέρεις τίποτα ; Για τὸ Θεό !

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — (μὲ ἀπόφαση) Ἄκου. Εἶναι τρανὸ μυστικό. Ὁ ὀχτρός ἐτοιμάζεται. (ἐμπιστευτικὰ) Αὔριο τὰ χαράματα θὰ κάμουν γιουρούσι.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ.—Τί λές ; Πῶς τὸ ξέρεις ;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Μὴ ρωτᾶς.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ.—Πρέπει νὰ τὸ μάθουν.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Πρέπει νὰ τὸ μάθουν. Πρέπει νὰ βρεθῇ τρόπος.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ.—Ἐγὼ δὲ μπορῶ νὰ κάμω τίποτα.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ. — Ὅχι. Κι ἂν σ' ἄφηνα νὰ φύγης, δὲ θὰ μπο-

ροῦσες ποτὲ νὰ βγῆς ἀπὸ δῶ μέσα. Οὔτε καὶ μένα θὰ μᾶφηναν ζωντανό. Κι ὅλα θὰ πῆγαιναν χαμένα...

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ.—Τί νὰ γίνῃ; Πρέπει νὰ μάθουν.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Ἐχω πάρει τὴν ἀπόφασί μου.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ.—Ἄδερφέ μου, σχώρα με, πού σέ πῆρα γιά..

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— (διακόπτει) ... προδότῃ; Δὲν ἔπεσες καὶ πολὺ ὄξω. Μόνο πού τώρα θὰ προδώσω γιὰ νὰ σώσω τοὺς δικούς μας. Αὐτοὶ τῶχουν σίγουρο πὼς θὰ μποῦν μέσα στὸ Μεσο-λόγγι, ἂν βαρέσουν τὴν ὥρα πού οἱ ραγιαδες θᾶχουν πάει στις ἐκκλησιές. Χριστοῦγεννα, βλέπεις... Ὑπολογίζουν νὰ βροῦν τίς τάπιες ἀφύλαχτες.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ.—Τοὺς ἄτιμους! Τί κακὸ ἔχει νὰ γίνῃ.. Πάω.. Πάω.. Πρέπει νὰ μάθουν...

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.— Πρέπει νὰ μάθουν... Εἶναι πολὺ δύσκολο ὄμως. Γιὰ τοὺς Τούρκους, ὅπως κι ἂν ἔχη τὸ πρᾶμα, εἶμαι Χριστιανός. "Ὅλοι μὲ ξέρουν. "Ἄμα μὲ ἰδοῦν νὰ ξεκόβω γιὰ τὸ κάστρο, θὰ μὲ ὑποφιαστοῦν...καὶ θὰ μὲ σκοτώσουν. "Ἄν ποῦμε πὼς κατορθώνω νὰ πλησιάσω, δὲ θὰ γλυτώσω ἀπὸ 'κείνους, γιατί μὲ πιστεύουν γιὰ φίλο τῶν Τούρκων... Καὶ ὅμως πρέπει νὰ πλησιάσω... Θὰ κάμω ὅ,τι μπορέσω κι ὁ Θεὸς βοηθός.

ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ.— "Ἄν πῆγαινες κατὰ τὴ θάλασσα... Τάχα πὼς προχωρεῖς πιὸ πολὺ γιὰ κυνήγι. Θᾶφτανες κοντὰ χωρὶς νὰ σὲ πάρουν εἰδηση... (σιγῆ) Βέβαια, θὰ ξεγράψης τὴ ζωὴ σου...

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—"Ὅλα τᾶχω ξεγράψει... καὶ τὴ ζωὴ μου καὶ τὰ παιδιὰ μου, ὅπως καὶ σὺ τὰ δικὰ σου, ἄδερφέ μου. Δὲ σοῦ κρύβω πὼς σκέφτομαι τὰ παιδιὰ μου, πού θὰ χαθοῦν σίγουρα, καὶ μαχαίρια νιώθω στὴν καρδιά μου... Ἄλλά, πὼς νὰ γίνῃ; Δὲν πρέπει ν' ἀφήσω νὰ γίνῃ ἓνα τόσο μεγάλο κακὸ. Ἦρθαν ἔτσι τὰ πράματα, ὥστε νὰ κρέμεται ἀπ' τὰ χέρια μου ἡ ζωὴ τῶσων ἀνθρώπων. (συγκινημένος) Τὰ παιδιὰ μου, τὸ ξέρω, θὰ τὰ σφάζουν... Μοῦ τῶειπε τῶνειρο. Ὁ δράκοντας παραμονεύει καὶ θὰ τὰ καταπιῇ... (γυρίζει κατὰ τὸ μέρος τῆς Ἄρτας) Παιδιά μου, στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ εἵμαστε ὅλοι! (ἀκούγονται ὀμιλίες ἀνθρώπων πού πλησιάζουν — στὸν αἰχμάλωτο): Κάτσε 'κεῖ... (ὁ αἰχμάλωτος κάθεται σὲ μιὰν ἄκρῃ μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι — ὁ Γούναρης ετοιμάζει τὰ σύννεργά του γιὰ κυνήγι· προσποιεῖται τὸν

εὐθυμο σφυρίζοντας ἕνα τραγούδι—έρχεται ὁ Ἄλῆς μὲ τὸν Τοῦρκο, ποὺ εἶχε φέρει τὸν αἰχμάλωτο).

Σ Κ Η Ν Η Ε΄.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ — ΑΙΧΜΑΛΩΤΟΣ — ΑΛΗΣ — ΤΟΥΡΚΟΣ

ΑΛΗΣ.—Γειά σου, ὄρε Γούναρη. Ἄ... αὐτὸς εἶναι ὁ σκύλος;
ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Αὐτός.

ΑΛΗΣ.—(στὸν αἰχμάλωτο) Τί ἦρθες νὰ κάμης ἐδῶ, ὄρε μπουνταλᾶ; ἦρθες νὰ μάθης τὰ μυστικά μας, ἔ; (κοιτάζοντας μὲ νόημα τὸ Γούναρη) Ἄμ γιὰ σένα τᾶχουμε... (πλησιάζει στὸν αἰχμάλωτο καὶ τὸν πιάνει ἀπ' τὸ γιανῶ) Σήκω ἀπάνου, ὄρε χαζόπραμα. (Ὅπως τὸν ἔχει πιασμένον τὸν τινάζει ἄγριος) Πές μας, ὄρε ἄτιμε, τί ἦρθες νὰ κάμης ἐδῶ; Μίλα, ὄρε... (τὸν ραπίζει) (Νά... Κοιτάζει τὸν Γούναρη, ποὺ ξέρει τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιθέσεως ποὺ ἐτοιμάζεται) Ἔγνοια σας καὶ θὰ μάθετε πολὺ γλήγορα τί σᾶς περιμένει ἐκεῖ μέσα, σκύλοι τοῦ διαόλου ... (τὸν σπρώχνει σὲ μιὰ γωνιά).

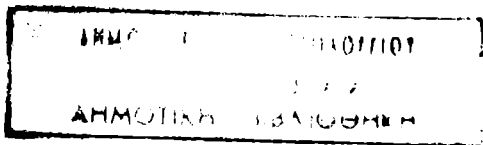
ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Ἄλῆ, ἐγὼ φεύγω. Πάω γιὰ παπιά.

ΑΛΗΣ.—Ἀπὸ τώρα, ὄρε; Γιατί βιάζεσαι;

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—Πρέπει νὰ πάω νὰ ἰδῶ τὰ κατατόπια. Πρέπει νὰ ξέρω κατὰ ποῦ θὰ τραβήξω τὸ βράδυ (κοιτάζονται φευγαλέα μὲ τὸν αἰχμάλωτο) Ἔχω ὄρεξη, σήμερα, Ἄλῆ. Πολλὴ ὄρεξη. Θέλω νὰ πετύχω καλὸ κυνήγι. Γειά σας.

ΑΛΗΣ.—Στὸ καλὸ, ὄρε καὶ καλὴν ἐπιτυχία.

ΓΟΥΝΑΡΗΣ.—(Μὲ μάτια ποὺ λένε πολλὰ) Ἄμῃν, νὰ δώση ὁ Θεός!



ΕΠΙΛΟΓΟΣ

(Σβήνει τὸ φῶς καὶ σὲ λίγο μὲ τὸ ἄνοιγμα τῆς αὐλαίας παρ-
ρουσιάζεται ἡ σκηνὴ τοῦ Προλόγου—Ὁ Καλόγερος συνεχίζει διη-
γούμενος στὸν Παπαγιώργη) :

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ. — Ὑστερα τί ἔγινε ; Τὸ ἔμαθαν τὸ μυ-
στικὸ μέσα στὴν πόλη ;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ. — Ναί. Ἐτρεξα. Κανένας δὲν ὑποψιάστηκε
τὸν κυνηγὸ τοῦ Πασᾶ. Ἐτσι τράβηξα εὐκολα κατὰ τὴν θάλασ-
σα. Ἐτρεχα, ἔτρεχα μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ λόγγο ... Εἶχα καταξε-
σχιστῆ ἀπ' τὰ παλιούρια καὶ τὰ βάτα... Μοῦ ἔδινε φτερὰ ἡ ἀγω-
νία κι ὁ πόθος νὰ φτάσω γλήγορα, νὰ σώσω τόσες ψυχὲς ποὺ
κιντύνευσαν ἐκεῖ μέσα στὴ φτωχὴ πολιτεία ... Κάπου στάθηκα.
Ἄρχισα ἄθελά μου νὰ σκέπτομαι ... Ἡ Ἄρτα, τὰ παιδιά μου,
ἡ γυναῖκα μου, ὁ δράκοντας τοῦ ὄνειρου, ὄλο κακὲς σκέψεις δού-
λευαν στὸ ἔρημο μυαλό μου... Νὰ πάω ; Νὰ μὴν πάω ; Μιὰ καμ-
πάνα μὲ ξύπνησε ἀπ' τὸ νέο ὄνειρο... Γκλάν - γκλάν ... ἀκούστηκε
ἀπ' τὴν Πολιτεία ἡ καμπάνα... κι ἀνατρίχιασα γιὰ τὴ σκέψη ποὺ
εἶχα κάμει λίγο πρὶν. Συνῆρθα... ἔκαμα τὸ σταυρό μου καὶ τρά-
βηξα μπροστὰ γιὰ νὰ τελειώσω τὸ χρέος μου. Ἐφτασα στὴ θά-
λασσα. Κρύφτηκα μέσα σὲ κάτι καλάμια σὰν ἀγρίμι καὶ περι-
μενα. Εἶδα σὲ λίγο νὰ περνᾷ μιὰ βάρκα. Βγῆκα ἀπ' τὸν κρυ-
ψῶνα κι ἄρχισα νὰ κάνω νόημα μ' ἓνα πανί. Ἡ βάρκα τραβοῦσε
κατὰ τὸ Μεσολόγγι. Κάποια ὥρα ἔστριψε πρὸς τὸ μέρος μου.
Ζύγωσε. Μέσα ἦτανε δυὸ παλληκάρια ... Ὁ ἓνας γραμματικὸς
τοῦ Μακρῆ, ὅπως μοῦ εἶπε ἀργότερα. Τοῦ εἶπα ποιὸς εἶμαι.
Τοῦ φανέρωσα τὸ μυστικόν. Τοῦ εἶπα νὰ μὴν πᾶνε στίς Ἐκκλη-
σιές... νὰ φυλάξουν, νὰ περιμένουν ...

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ.—Τί καλά !

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ.—Δὲν ἤθελε μὲ κανένα τρόπο νὰ μὲ πιστέψη.

Ἄγωνίστηκα νὰ τὸν κάμω νὰ πιστέψῃ πὼς λέω ἀλήθεια. Ἐκλαψα, ὀρκίστηκα, ἔκαμα τὸ σταυρὸ μου ... Ἐφυγε χωρὶς νὰ μοῦ πῆ τίποτα... Καὶ τί ἤθελα; Νὰ χαιρετίσῃ ὁ πολεμιστὴς τὸν ὁμόφυλο, ποῦ βρισκόταν τέτοιες στιγμὲς στ' ἄσπερι τοῦ ὀχτροῦ; (Σιγῇ) Ἐγύρισα πίσω μὲ τὴν ἀγωνία στὴν καρδιά ... Εἶπα νὰ φύγω... μὰ σκέφτηκα πὼς θὰ μὲ ὑποψιάζονταν σίγουρα γι' αὐτὸ ποῦ ἔκαμα... Ἐφτασα στὸ στρατόπεδο ἀργά... (σιγῇ).

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ. — Πίστεψαν;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ. — (Σὰν νὰ μὴν ἄκουσε) Τὸ στρατόπεδο βρισκότανε στὸ ποδᾶρι. Ἄντρες ντύνονται βιαστικὰ, ἄλογα σελλοχαλινώνονται, φυσέκια καὶ στουρνάρια μοιράζονται. Δοκιμάζονται τὰ σπαθιά... Οἱ δερβισάδες μὲ τὰ πράσινα σαρίκια τρέχουν ἀπ' ἐδῶ, τρέχουν ἀπὸ 'κεῖ παρακινώντας γιὰ τὸν πόλεμο καὶ τάζουνε χίλια γρόσια σὲ κείνον ποῦ θὰ πρωτοανεβῆ στὸ κάστρο, δέκα φλωριά στὸν καθέναν ἀπὸ κείνους ποῦ θὰ περάσουν πρῶτοι τὰ χαντάκια καὶ θὰ στήσουν τίς σκαλωσιές. Καὶ τάζουν κι ὅλο τάζουν... (μὲ φωνὴ δυνατὴ μιμεῖται) «Τὰ πλούτη τῶν ἀπίστων στα παλληκάρια, ἢ γῆ στὸν Ἀλλάχ!» Ἄστρο δὲ φαίνεται. Μπροστὰ σὰν ἕνας ἥσκιος ξεχωρίζει τὸ κάστρο. Ψηλώνει πίσω ὁ Ζυγὸς καὶ δίπλα ὑψώνεται ἡ Βαράσοβα, τὸ ἄγριο βουνό. Ὁχτακόσιοι Ἀρβανίτες διαλεχτοὶ βγήκανε σὰ δρόλαπας κι ἀκολουθοῦν χιλιάδες... Κρῦβονται μέσα στὰ χαντάκια, λίγες ὀργυιὲς μακρὰ ἀπ' τὸ κάστρο... Τὶ στιγμὲς πέρασα... Νὰ μὲ πίστεψαν; Ἄλλοίμονο ἂν δὲν μὲ πίστεψαν... Ἡ καρδιά μου πάει νὰ σπάσῃ... (Σιγῇ). Σὲ λίγο οἱ καμπάνες ἄρχισαν νὰ σημαίνουν χαρούμενα...

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ.—Δὲ σὲ πίστεψαν λοιπόν;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ. — Δὲν ἄργησα νὰ καταλάβω. (Μὲ πρόσωπο χαρούμενο) Ὁ λόγος μου πιστεύτηκε.

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ.—Δόξα σοι ὁ Θεός! (Σηκώνεται).

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ.—Χτυποῦσαν οἱ καμπάνες, μὰ οἱ πολεμιστὲ περιμέναν στὶς θέσεις τους. Ὅλοι στὶς θέσεις τους καὶ πετσοκόβουν τὸν ὀχτρό. Χαλασμὸς κόσμου γίνεται. Πιστόλες βροντοῦν, σφυρίγματα κι ἀλόγων χλιμιντρίσματα γιομίζουν τὸν ἀέρα ... (Σιγῇ) Σὲ λίγο χαράζει... καὶ στὴν ἀχνὴ λάμψη τῆς αὐγῆς φαίνονται ὅλα. Οἱ Σκιπιτάρηδες φεύγουν πίσω κυνηγημένοι ἀπ' τοὺς σκλάβους, ποῦ κράτησαν γερὰ. Ἐκαμα τὸ σταυρὸ μου καὶ κά-

ποια στιγμή, δέ βάσταξα καὶ φώναξα « Δόξα σοι ὁ Θεός! » Μὰ βρόντηξε κοντά μου μὰ φωνή λυσασμένη « ἄ, μωρὲ προδότη, χαίρεσαι, ἔ; » Ἦτανε ὁ Ἄλῃς καὶ ρίχτηκε ἀπάνω μου. Εἶχε καταλάβει... Κυλιστήκαμε στὸ χῶμα· (ὁ Παπαγιώργης ἀγωνιᾷ). Ἐγὼ πρώτη φορὰ ποὺ ἔνιωθα νὰ ἔχω δύναμη. Δὲν εἶχα μάθει, βλέπεις, ποτὲ πῶς οἱ σκλάβοι μποροῦν.

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ.— Ὑστερα;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ.—(Κάπως περήφανα, μὲ ἱκανοποίηση) Ὁ Ἄρβανίτης, ξαφνιασμένος γιὰ τὴν ἀντίσταση τοῦ ταπεινοῦ σταυραδερφοῦ του, ποὺ δὲν τὴν περίμενε, λάχτιζε τὴ γῆς καὶ βλαστήμαγε κι ἔβριζε... Τὸ πάλαιμα δυνάμωσε... καὶ κάποια στιγμή τοῦ πῆρα τὸ μαχαίρι καὶ τὸν ἐσκότωσα...

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ.— Δόξα σοι ὁ Θεός! (Σιγῇ) Ὑστερα; Δὲν σὲ κατάλαβαν;

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ.— Δὲν ἐπερίμενα ἐκεῖ. Ἐφυγα. Κρύφτηκα. Ἐπέρασα τόπους καὶ γκρεμούς, ἐλαχτάρησα. ἐπείνασα, ἔζησα μέρες καὶ νύχτες σὰν ἀγρίμι καὶ ὕστερα ἀπὸ βάσανα, ποὺ δὲν τᾶχει περάσει ἄνθρωπος, ἔφατα ἐκεῖ ἀπάνω... Ἐκεῖ ἔμαθα (μὲ συγκίνηση) πῶς ἔσφαξαν τὰ παιδιὰ μου καὶ τὴ μάνα τους ... (Σιγῇ) Ἐαναγύρισα ἐδῶ κάτου ... Ἐδῶ σὲ τοῦτο τὸν τόπο, ποὺ εἶχα βρεῖ τὸ δρόμο μου, τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔμεινα γιὰ πάντα. Ἐζησα μέσα στοὺς δικούς μας, πολέμησα μαζί τους ...

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ.— Ἐμαθαν ποιός εἶσαι; Ἐμαθαν πῶς ἐσύ...

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ.— (διακόπτει) Ποτὲ δὲν τοὺς εἶπα ποιός εἶμαι, ποτὲ δὲν ἐφάνέρωσα τὸ μυστικό μου... Εἶσαι ὁ πρῶτος ποὺ τὸ μαθαίνεις... (Σιγῇ) — Ἀργότερα, ὅταν ἔγινε Ἑλληνικό, ἦρθα ἐδῶ καὶ ὑπῆρέτησα τὸ Χριστό, ποὺ εἶχα προδώσει ...

ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗΣ.— Εἶναι μεγάλη ἡ θυσία σου, πάτερ Κωνσταντῖνε.

ΚΑΛΟΓΕΡΟΣ.— Τίποτα δὲν εἶναι μεγάλο, παιδί μου, ὅταν αὐτὸ εἶναι χρέος καὶ ὅταν μ' αὐτὸ πρόκειται νὰ κάμης καλό. (Ἀργά) Ἐχασα τὰ παιδιὰ μου ... ἔσωσα ὅμως χιλιάδες ἀνθρώπων... καὶ ὑπῆρέτησα τὴν πίστη μας... Δόξα ἄς ἔχη ὁ Θεός... (Κάνουν κ' οἱ δυὸ τὸ σταυρὸ τους).

ΕΝΑ ΣΑΒΒΑΤΟ ΑΠΟΒΡΑΔΙΣ ...

... Καὶ περνοῦν τὰ μεγάλα χρόνια μὲ φωτιά. Στὸ Μεσολόγγι τὴν ὥρα πολεμᾶει ὅλο τὸ Ἔθνος μέσα στὸ κάστρο « κάστρο ἀπὸ χῶμα, ποῦχε ψυχὴ περήφανη, ψυχὴ ἀπὸ ἀτσάλι... » καὶ γίνεται ὁ « Φράχτης » « τὸ μαρμαρένιο ἄλωνι τῆς λευτεριάς τοῦ κόσμου μὲ νικητὴ τὸν Διγενῆ ! »

Κι ἀρχίζει τὸ δράμα τῆς ἀρρώστειας καὶ τῆς πείνας. Καὶ τραβᾶνε οἱ μάρτυρες τοῦ κόσμου « κορμιὰ σκουφτὰ μισόγυμνα, ἄρμοι καὶ κατακλείδια ἀχνὰ ξεπεταγμένα, μάτια βαθουλισμένα, κουφάρια ἀπ' τὴ συμφορὰ γονατισμένα, ἐνὸς κόσμου ἄλλου πλάσματα » τραβᾶνε μπροστὰ μὲ τὴ λαχτάρα τὴν ἀγιάτρευτη τῆς λευτεριάς, ποῦ κυριεῖει, ὡς τὴ τύχτα ἐκείνη ποῦ τὴν τρέμει ὁ λογισμός, ὡς τὴ νύχτα τῶν Βαγιῶνε στὶς 10 Ἀπριλίου τοῦ 1826...

Κ' ἔγινε ... καὶ ποιὸς ξέρει νὰ πῆ τί ἔγινε ; Ἔνα ἀστραπόκαμα ... Καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ μιλήη γιὰ τέτοια θαύματα χωρὶς νὰ τρέμη ;

«Τὰ πιὸ γλυκά, τὰ πιὸ ἀκριβὰ τραγοῦδια
τὰνθρώπινα τὰ χεῖλη δὲν τὰ λένε ...
Τὰ πιὸ γλυκά, τὰ πιὸ ἀκριβὰ τραγοῦδια
βουβὰ οἱ ψυχὲς τὰ τραγουδοῦν καὶ ... κλαῖνε ...»

... Ἔνα Σάββατο ἀποβραδὶς, ἀνήμερα Λαζάρου, πάει τὸ ἀκριβό μας τὸ τραγοῦδι, χάθηκε τὸ Μεσολόγγι τὸ πικρὸ ... Ἐκεῖ τὴν ὥρα «μιᾶς σπιθαμῆς καπνιά στρωμένη», «τόπος σκοτεινὸς καὶ βροντερός, ποῦ σχιρτοῦσε ὅπως τὸ κλωνὶ τὸ στάρι στὴν πέτρα τοῦ μύλου, ὅπως ὁ χόγλος στὸ νερὸ ποῦ ἀναβράζει ».

Ἔτσι «μέσα ἀπ' τὴν καπνίλα, ποῦ ἦταν γιομάτη βροντὴ καὶ ἀστροπελέκι, μιὰ γυναίκα μὲ φόρεμα μαῦρο σὰν τοῦ λαγοῦ τὸ αἷμα, ποῦ τὴν ἄγγιζε ἡ σπιθα κ' ἐσβενότανε, ἐφώναξε μὲ φωνὴ ποῦ νικοῦσε τοῦ πολέμου τὴν ταραχὴ» γιὰ ν' ἀκουστῆ στὰ πέ-

ρατα τοῦ κόσμου πῶς ἀπ' τὸ μαρτύριο καὶ τὴ θυσία τοῦ Μεσο-
 λογιουῦ θὰ ἀναστηθῆ μιὰ Ἑλλάδα, πού, ὅσο κι ἂν εἶναι τῆς μοί-
 ρας της νὰ σταυρώνεται συχνὰ γιὰ τὶς ἀμαρτίες τῶν ἄλλων, θὰ
 τραβάη πάντα στὸ δρόμο της περήφανη καὶ χωρὶς συμβιβασμοὺς
 καὶ χωρὶς ὑπολογισμοὺς, γιὰτὶ πιστεύει πῶς θάρθη μιὰ μέρα, πού
 θὰ σκεπάσῃ κάθε τι πού ἔχει βραχῆ καὶ ζυμωθῆ μὲ αἷμα Ἑλλη-
 νικό, κάθε κομμάτι γῆς, πού ἔχει σπαρθῆ μὲ κόκκαλα Ἑλλη-
 νικά τρισαγιασμένα !

Η ΕΞΟΔΟΣ

Δημοτικὸ

Ἔνα Σαββάτο διάβαινα ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι. 1
 Ἦταν Σαββάτο ἀποβραδὶς ἀνήμερα Λαζάρου
 Κ' ἔπιασε μιὰ ψιλὴ βροχὴ κ' ἦταν λαμπρὸ φεγγάρι
 Κι' ἄκουσα ἀντρίκεια κλάματα, γυναικεία μοιρολόγια...
 Κλαῖνε μανάδες γιὰ παιδιὰ καὶ τὰ παιδιὰ γιὰ μάνες 5
 Κ' οἱ ἀδερφὲς γιὰ τὸ ἀδερφοὺς, πάλι ἀδερφοὺς δὲν κάνουν.
 Δὲν κλαῖνε γιὰ τὸ σκοτωμὸ μηδὲ γιὰ τὴν ἀρρώστεια,
 Μόν' κλαῖνε, πού τοὺς ἔλειψεν ὁ ζαῖρὲς τρεῖς μῆνους.
 Δίχως ψωμί, δίχως νερὸ καὶ δίχως καὶ μεντάτι...
 Φάγανε γάτες καὶ σκυλιὰ κι' ἄλογα καὶ μουλάρια ! 10

Τραγὸ ντελάλι βάρεσαν μέσα στὸ Μεσολόγγι
 Συνέλευση νὰ κάνουνε τὸ πῶς νὰ πορευτοῦνε,
 Τὸ πῶς νὰ νταγιαντήσουνε μ' ἕνα Σουλτὰν Μαχμούτη.
 Οἱ στρατηγοὶ συνάχτηκαν στὴν Πιτροπὴ νὰ πᾶνε,
 Στοῦ Παπαδιαμαντόπουλου καὶ στὴν Ἀρχὴ τοῦ τόπου. 15
 Κ' ἕνας τὸν ἄλλον ἔλεγε κ' ἕνας τὸν ἄλλον λέει :
 «Ἀδέρφια, τί νὰ κάμουμε στὸ χάλι πού μᾶς ἤρε ;
 Τρεῖς μῆνοι τώρα πέρασαν, πού ὁ ζαῖρὲς ἐσώθη...
 Φάγαμε ἀκάθαρτα σκυλιὰ καὶ γάτες καὶ ποντίκια...
 Τὸ Βασιλάδι ἔπεσε, τ' Ἀντελικὸν ἐχάθη ! 20
 Ἦρθαν καὶ τὰ καρᾶβια μας καὶ πάλε πίσω πᾶνε...
 Παιδιὰ, νὰ προσκυνήσουμε, παιδιὰ, νὰ μὴ χαθοῦμε...»

Κι ὁ Κότσικας τοὺς φώναξε κι ὁ Κότσικας τοὺς λέει :
 «Μηγάρις εἶμαι νιόνυφη νὰ βγῶ νὰ προσκυνήσω ;
 Παιδιά μ', νὰ νταγιαντήσουμε ἀκόμα μιὰ βδομάδα, 25
 Θ' ἀρθοῦν τὰ Σπετσονυδραιώτικα κι αὐτὸς ὁ Μιαούλης
 Καὶ θὰ μᾶς φέρη ζαῖρέ, θενάρθη καὶ μεντάτι,
 Μεντάτια θὰ μᾶς ἔρθουνε κι ἀπ' τὸν Καραϊσκάκη...»

Βαρεῖα Τουρκιὰ τοὺς πλάκωσε στεριᾶς καὶ τοῦ πελάγου,
 Τὸ Βασιλάδι κλείσανε, στήν Κλείσοβα διαβήκαν. 30
 Κι ὁ Κότσικας κυαλάριζεν ἀπ' τὴ μεγάλη τάπια
 Τὶ εἶν' τὸ κακὸ ποὺ γίνεται ὄξω στὸ Βασιλάδι...
 «Νὰ στείλουμε μιὰ πάσσαρα χαμπέρι νὰ μᾶς φέρη
 μὴν ἦρθαν τὰ Σπετσονυδραιώτικα κι αὐτὸς ὁ Μιαούλης...»
 «Τὶ λές, Θανάση Κότσικα, μεγάλε ἀρχηγέ μας ; 35
 Ποῦθε νὰ πάη πάσσαρα, ποῦθε νὰ πάη προιάρι,
 Ποὺ ἡ θάλασσα πλημμύρισε ἀπ' τῶν Τουρκῶν τὰ πλοῖα
 Καὶ γιόμισαν καὶ τὰ ρηχὰ ταράτσες καὶ λαντσόνια ;
 Μπροστὰ ἴναι τὰ Ἰλιζερίνικα καὶ πίσω οἱ Τριπολίνοι
 Καὶ μέσ' στή λίμνη οἱ τσάταρες, λάντσες τῶν καραβιῶνε, 40
 Κι ὄλο τριγύρω στέκεται ὁ στόλος τοῦ Σουλτάνου !»
 «Νὰ στείλουμε ἕναν ἄνθρωπο νᾶχη φτερὰ στὰ πόδια
 Γιὰ νὰ μᾶς πάη τὰ γράμματα εἰς τὸν Καραϊσκάκη,
 Γιὰ νᾶρθη αὐτὸς ἀπέναντι μεντάτι νὰ μᾶς κάμη».
 «Ποῦθε νὰ πᾶν τὰ γράμματα καὶ ποῦθε νὰ περάσουν ; 45
 Στους Μύλους εἶν' ὁ Κιουταχῆς καὶ στὸ Μποχώρι ἸΑράπης
 Κ' ἔχουν χιλιάδες ἑκατὸ πεζούρα καὶ καβάλλα,
 Ἔχουν καὶ τουλεμένηδες εἰς τὴν καβαλλαρία»...

Θανάση Κότσικας φώναξε, Θανάση Κότσικας λέει :
 «Γιὰ μάστε τὰ μικρὰ παιδιά, βάλτε τα στὰ ζεμπιλια 50
 Καὶ μάστε καὶ τοὺς γέροντες, ἀρρώστους, λαβωμένους,
 Βάλτε τους στὸν Τουμπχανέ, στὸ Μύλο νὰ καοῦνε,
 Νὰ μὴν τοὺς εὔρη ἡ ἸΑραπιά καὶ τοὺς περιφρονέψη...
 Ἦρθε ὁ καιρὸς τοῦ χωρισμοῦ ποὺ θ' ἀποχωριστοῦμε...
 Παιδιά μ' νὰ μεταλάβουμε, νὰ ξομολογηθοῦμε... 55

Ἐδέρφια, ἄς πολεμήσουμε τοὺς Τούρκους σὰ λιοντάρια
Καὶ τὸ γιουρούσι ἄς κάμουμε γιὰ νὰ διαβοῦμε πέρα !»

Ἐπῆγαν καὶ συνάχτηκαν στὸ ἔρημο σαράγι·
Φιλεῖ ἡ μάνα τὸ παιδὶ καὶ τὸ παιδὶ τῆ μάνα...

60

Στις πέντε ἀρχινήσανε, στὶς ἔξη φτάνει ἡ ὥρα
Καὶ στὶς ἑπτὰ ἐκάμανε τὸ φοβερὸ γιουρούσι.
Τρεῖς κολωνοῦλες ἔγιναν μέσ' στοῦ Μακρῆ τὴν τάπια.
Μπροστὰ πηγαίν' οἱ δυνατοὶ καὶ πίσω οἱ ἀδυνατοὶ
Καὶ παραπίσω τὰ παιδιὰ, γυναῖκες καὶ κορίτσια.
Πρώτη κολώνα, ποῦβγαινε μέσ' στοῦ Μπραῆμ τὴν τάπια, 65
— Ποιὸς ἔχει ἀτσάλι τὴν καρδιὰ νὰ στέκεται νὰ βλέπει ! —
Χέρια μὲ χέρια πιάστηκαν, μὲ τὰ σπαθιὰ χτυπιοῦνται !
Τὸν Κότσικα σκοτώσανε, τὸν Κότσικα βαροῦνε
Καὶ «πάλε πίσω !» φώναξαν... Τσακίσαν τὸ γιοφύρι
Καὶ μέσ' στὴ χώρα μπήκανε καὶ μέσ' στὸ κάστρο πᾶνε. 70
Ἄλλοι τραβοῦν στὴ θάλασσα κι ἄλλοι τὴ ράχη-ράχη,
Πᾶνε καὶ στὴν «Τερίμπιλε» πᾶνε καὶ στὴ «Λουνέττα»,
Βρίσκουν Ἀράβους κι Ἀλβανούς, ποὺ τᾶχανε πιασμένα...
Ὅσοι πῆραν τὸ βουνὸ-βουνό, τὸν Ἅγιο Συμεῶνα,
Εὐρῆκαν τὸν Μουστάμπεη, τὴ ράχη εἶχε πιασμένη. 75
Μιὰ μπαταριά τοὺς ἔδωκε, τοὺς κόβει μέσ' στὴ μέση !
Τότ' ὁ Μακρῆς τοὺς φώναξε, τότ' ὁ Μακρῆς τοὺς λέει :
«Παιδιὰ μου, Ρουμελιώτες μου καὶ σεῖς παιδιὰ δικὰ μου,
Τραβᾶτε τὰ λαμπρὰ σπαθιὰ νὰ μὴ μᾶς πάρη ἡ μέρα !»
Καὶ τὰ σπαθιὰ τραβήξανε, πετᾶνε τὰ ντουφέκια... 80
Σὰν τὰ λιοντάρια ρίχτηκαν καὶ σὰν ἀητοὶ περάσαν !
Τότε ὁ Μουστάμπεης φώναξε : «Κονιάροι κι Ἀρβανῖτες,
Κάμετε τόπο νὰ διαβοῦν, γιὰτ' εἶναι πεινασμένοι !
Δὲ συλλογιοῦνται θάνατο, κούρασμα δὲ φοβοῦνται !»

Κι ἀφοῦ τοὺς ἐξημέρωσε κι ἀφοῦ τοὺς πῆρε ἡ μέρα, 85
Ἄλλοι διψᾶνε γιὰ νερὸ κι ἄλλοι ψωμὶ ζητᾶνε...

Πάλε ὁ Μακρῆς τοὺς φώναξε, πάλε ὁ Μακρῆς τοὺς λέει :

«Παιδιά μ', νὰ νταγιαντήσουμε στὸν Πλάτανο νὰ πᾶμε,
Νὰ μετρηθοῦμε μιὰ φορά, νὰ ἰδοῦμε ποιοὶ μᾶς λείπουν...
Μήνα μᾶς λείπουν ἑκατό, μηγάρις καὶ διακόσοι ; 90
Πέντε χιλιάδες εἴμαστε
καὶ μείναμε ἑφτακόσοι !

Παιδιά μ', μᾶς λείπει ὁ Κότσικας,
Μᾶς λείπει ὁ ἀρχηγός μας... 94

Ο ^ΕΑΝΑΣΤΗΜΕΝΟΣ

Ο ΑΝΑΣΤΗΜΕΝΟΣ

Μονόπρακτο—Έμπνευσμένο ἀπ' τὸ
διήγημα τοῦ ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ
ὁ «'Αναστημένος» (Συλλογὴ «Τὰ μεγάλα χρόνια»)

ΑΓΝΩΣΤΟΣ :	γέροντας ὡς 70 χρονῶν
ΑΣΗΜΑΚΗΣ :	» » 65 »
ΣΤΕΦΑΝΟΣ :	» » 45 »
ΓΙΑΝΝΗΣ :	» » 15 »

Ἡ σκηνὴ στὸ Μεσολόγγι 35—40
χρόνια ὕστερα ἀπ' τὴν Ἔξοδο

Σ Κ Η Ν Η Α'

ΣΤΕΦΑΝΟΣ — ΓΙΑΝΝΗΣ — ΑΓΝΩΣΤΟΣ

(Στὸ Μεσολόγγι νύχτα σὲ μιὰ ταβέρνα. Ὁ Στέφανος κι ὁ Γιάννης συγγυρίζουν. Σὲ λίγο ἔρχεται δειλὰ ὁ Ἄγνωστος καὶ σωριάζεται σ' ἓνα κάθισμα. Τὸν πλησιάζει ὁ Στέφανος).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Ἀπὸ ποῦ ψυχοπατέρα; (ὁ Ἄγνωστος δὲν ἀπαντᾷ). Θέλεις νὰ πιῆς;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—(πολὺ κουρασμένος) Ἀπὸ πολὺ μακριά. Ἔχω μέρες πολλὲς ποὺ περπατῶ. Εἶπα πῶς δὲ θὰ φτάσω ...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Καημένε... Φαίνεσαι ξένος, ἔ;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Δὲν εἶμαι ξένος.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.— Πῶς;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Ἀπὸ ἄδω εἶμαι ...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.— Μεσολογγίτης; Μπᾶ ...

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Ναί ... (Κουνάει θλιβερὰ τὸ κεφάλι του). Μεσολογγίτης, ἀλλά...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.— Πῶς σὲ λένε; Δὲ σὲ ξέρω.

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— (Τὸν κοιτάζει) Ἐσὺ τίνος παιδί εἶσαι;

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.— Ἐγὼ εἶμαι ξένος, ἀπ' τὴ Θεσσαλία, μὰ ἔχω ἀπὸ μικρὸς ἐδῶ στὸ Μεσολόγγι. Ἐδῶ μεγάλωσα κ' ἔζησα. Ἄν ἦσουν, ὅπως λές, Μεσολογγίτης, θὰ σὲ ἤξερα. Ὅλους τοὺς Μεσολογγῖτες τοὺς ξέρω.

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Ποῦ νὰ μὲ ξέρης, παιδί μου, ἐμένα; Λεῖπω τόσα χρόνια... πολλὰ χρόνια. Οὔτε ποὺ θάχης γεννηθῆ ἐσὺ, δταν ἐγὼ ἔφυγα. Κανεὶς δὲ μὲ ξέρει ἐμένα... Ὑστερα, ἓνας χαμένος ἄνθρωπος εἶμαι... Τοὺς χαμένους ποιὸς τοὺς ξέρει;

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Γιατί χαμένος; Κανένας δὲν εἶναι χαμένος. Ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει τὰ βάσανά του. Ἐργοῖα σου ... (σιγή)
Πιάσαμε τὴν κουβέντα κι ἀλησιμόνησα. Τί θὰ πάρης;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—Φέρε ὅ,τι θέλεις. Νὰ ξέρης ὅμως ... δὲν ἔχω χρήματα ...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Μὴ στενοχωριέσαι... Γιάννη, φέρε ἓνα πενηντάρι κρασί (ὁ Γ. πάει νὰ φέρῃ τὸ κρασί). Πεινᾶς, γέροντα; Δὲ θέλω νὰ ντραπῆς (ὁ Ἄγνωστος σκύβει τὸ κεφάλι). Γιάννη, φέρε καὶ ψωμί.

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—Σ' εὐχαριστῶ, παιδί μου. Φαίνεσαι καλός ... (Ὁ Γιάννης φέρνει τὸ ψωμὶ καὶ τὸ κρασί. Ὁ Ἄγνωστος ἀρχίζει ντροπαλὰ νὰ τρώῃ. Ὁ Στέφανος κι ὁ Γιάννης τὸν ἀφήνουν μὲ διάκριση ...).

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—(Ἀφοῦ φάῃ λίγο). Στὴν ὑγειά σου, παιδί μου.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Νᾶσαι καλά. (Σὲ λίγο ὁ Στέφανος τὸν πλησιάζει). Γέροντά μου, νὰ μὲ συμπαθᾶς. Ἄπο ποῦ ἔρχεσαι;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—Ἄπ' τὴ σκλαβιά ...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—(Ἐκπληκτος) Μωρέ, τί λές; Ἄπ' τὴ σκλαβιά; Κ' εἶσαι Μεσολογγίτης;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—Ναί. Ἄπ' τὴ σκλαβιά καὶ Μεσολογγίτης.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—(Κάνει τὸ σταυρό του) Παναγία σῶσε! Καὶ πόσα χρόνια λείπεις;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—Ἐἔρω κ' ἐγώ; Θᾶναι σαράντα χρόνια ...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Σαράντα χρόνια; Τότε, ἦσουν στὸν πόλεμο τοῦ Μεσολογγίου; Πῶς κατάντησες ἔτσι;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—Ἦμουνα ... στὸ σῶμα τοῦ Καπετὰν Μακρῆ. Ζῆ, μωρέ, ὁ καπετὰν Δημήτρης; (Ὁ Γιάννης πλησιάζει).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Ὅχι...Εἶναι λίγα χρόνια, ποῦ πέθανε. (Σιγῆ) Πές μας πῶς ἐγινε τότε; Ἐσὺ θὰ ξέρης καλά...

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—Θὰ σᾶς πῶ. Μᾶς εἶπανε ὅσοι γλυτώσουμε νὰ συναχτοῦμε στὰμπέλι τοῦ Κότσικα. Τί κάνει ὁ Θανάσης Κότσικας;

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Χάθηκε, λένε, κείνη τὴ βραδυά. Χάθηκαν κι ἄλλοι τότε. Ἐνας Μάγερ, ἓνας Παπαδιαμαντόπουλος ... (σιγῆ) Γιὰ τὸν Κότσικα ἔχουνε νὰ ποῦνε.

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—Ναί, ἦτανε ἓνα παλληκάρι κ' ἓνας ὁμορφος ἄντρας! Ἄλλά, παιδί μου, ποιός δὲν ἦτανε παλληκάρι; Ὅλοι τους ἄπ' τὸν πιὸ τρανὸ ὡς τὸν πιὸ μικρὸ ἔκαναν τὸ χρέος τους. Γιὰ νὰ καταλάβης: ἡ ἀρρώστεια, ἡ πεῖνα, τὸ θανατικὸ, οἱ λα-

χτάρες του πολέμου δὲ μᾶς τσάκισαν. Γυναῖκες, ἄντρες, παιδιά, ὄλοι τὸ ἴδιο ἦταν. Καὶ κεῖνοι, ποὺ δὲν κρατοῦσαν ἄρματα, δὲν ἦταν κατώτεροι. Ναὶ ... ὁ Μάγερ, ποὺ εἶπες πρωτύτερα, ἔβγαζε ἐφημερίδα κ' ἦτανε καὶ ξένος. Εἶχε ὅμως καρδιά. Μέρα καὶ νύχτα δούλευε. Ἔπρεπε νὰ γίνονται γνωστὰ στοὺς ἔξω, στοὺς ξένους, ὅσα γίνονταν ἐδῶ μέσα. Καὶ τὰ μάθαιναν ἀπ' τὴν ἐφημερίδα του τὰ «Χρονικά», ποὺ ἔβγαζε μὲ τόσον κίνδυνο καὶ μόχθο μέσα σ' ἐκείνη τὴν κοσμοχάλασιά ... Ὁ Παπαδιαμαντόπουλος ἦτανε βουλευτὴς ἀπ' τὴν Πάτρα καὶ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς, ποὺ κυβερνοῦσε τίς μέρες ἐκεῖνες τὸν ἀγῶνα στὸ Μεσολόγγι. Λίγες μέρες πρὶν ἀπ' τὴν ἔξοδο βρέθηκε στὴ Ζάκυνθο. Τὰ πράματα εἶχαν φτάσει στὸ ἀπροχώρητο καὶ μποροῦσε, ἂν ἤθελε, νὰ μείνῃ ἐκεῖ καὶ νὰ σωθῆ. Καὶ ὅμως ... Ξαναγύρισε γιὰ νὰ πεθάνῃ ἐδῶ μέσα !

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.— Λοιπόν; Εἶπατε νὰ συναχτῆτε ὅσοι θὰ γλυτώνατε στάμπέλι τοῦ Κότσικα.

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Ἄ, ναί... λίγο πιὸ 'δῶ ἀπ' τὸ μοναστήρι τοῦ Ἀη-Συμιοῦ. Τί νύχτα ἦταν ἐκείνη ! Ὁ Θεὸς νὰ μὴ δώσῃ νὰ τῆ ζήσῃ οὔτε ὀχτρός μου. Μανάδες παράδιαν μὲ σπαραγμὸ στὸ γέρο Καψάλη μικρὰ κι ἄρρωστα παιδιά, ποὺ σοῦ ράγιζαν τὴν καρδιά μὲ τὸ κλάμα τους. Γερόντοι καὶ γρηῆς ἔπαιρναν ἐκεῖ θέση. Ἔχανες τὸ μυαλό σου κι ἄς καμωνόσουν νὰ φανῆς σκληρός, ὅπως τὸ ἤθελε ἡ περίστασις. Θυμᾶμαι ... εἶχε πιᾶσει μιὰ ψιλὴ βροχὴ κ' ἔκανε κρύο. Ἦστερα βγῆκε τὸ φεγγάρι, ἓνα λαμπρὸ φεγγάρι. (Ἀργὰ) Ξημέρωνε τῶν Βαγιῶνε ... Τρανὴ γιορτῆ... Ἐμεῖς ὅμως ἔπρεπε νὰ ἐτοιμαστοῦμε γιὰ τὸ πανηγύρι τῆς σφαγῆς... Ἡ ὥρα ζύγωνε. Ὡς κι αὐτὴ ἡ ἀναπνοή μας εἶχε κοπῆ. Κάποια ὥρα ἀκούστηκαν ἀπ' τὸ βουνὸ ντουφεκιές... καμιὰ διακοσαριὰ ντουφεκιές. Ἦταν τὸ σύνθημα ... Ἔτσι εἶπαν. Κατάλαβαμε πὼς δὲν εἶχαμε νὰ περιμένουμε σοβαρὴ βοήθεια.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.— Δὲν κατάλαβα ...

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Ὅταν θὰ κάναμε τὸ γιουρούσι, ἔπρεπε ἀπ' ἔξω νὰ μᾶς βοηθήσουν. Θὰ χτυποῦσαν ἐκεῖνοι ἀπὸ 'κεῖ, γιὰ νὰ μὴν πέσῃ ὅλη ἡ Τουρκιὰ ἀπάνου μας. Ἀπ' τὰ ντουφεκία ὅμως, ποὺ ἀκούσαμε, καταλάβαμε πὼς τόσοι λίγοι δὲ θὰ μποροῦσαν νὰ βοη-

θήσουν πολύ. Τί νά κάμουμε ὁμῶς; Αὐτοῦ εἶχαν φτάσει τὰ πράγματα... Ἡ τύχη μας εἶχε γραφτῆ... Κάμαμε τὸ σταυρὸ μας καί... βγήκαμε.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—"Ὑστερα;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—(Στενάζει) "Ὑστερα... Μᾶς περιμέναν τὰ σκυλιά... Δὲν ξέρω νὰ πῶ τί ἔγινε... (Σιγή).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Πές μας, γέροντα, νὰ χαρῆς. Ἄς εἶναι καὶ τόσο τραγικά... Τᾶχω ἀκούσει τόσες φορὲς καὶ ὁμῶς ὄλο θέλω νὰ τ'ἀκούω... Τὰ λὲς καὶ τόσο καλά, ἐσύ...

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—(Μὲ πικρὸ χαμόγελο) Τὰ λέω καλά, ἔ; Πάνου σ' αὐτὸ τὸ χαλασμὸ ἀκουστήκε μιὰ φωνὴ «πίσω στὰ κανόνια μας!» Προδοσιὰ ἦταν ἢ τῶειπε κανεὶς ἀπ' τοὺς δικούς μας, ποὺ κιότρεφε καὶ νόμισε πῶς, ἂν γυρίζαμε, θὰ γλυτώναμε; Δὲν ξέρω. Αὐτὸ ὁμῶς ἔγινε ἀφορμὴ ν' ἀνακατωθοῦμε. Ἄλλοι γύρισαν πίσω κι ἄλλοι δὲν ἀκουσαν... εἶχαν μεθύσει ἀπ' τὸ φονικὸ καὶ τράβηξαν μπροστὰ μὲ τὰ γιαταγάνια...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Ἐσύ; Γύρισες καὶ πιάστηκες;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—"Ὅχι. Τράβηξα μπροστὰ. Μιά φωτιά ἦτανε. Μιά κόλαση μέσα στὸν κάμπο κ' ἓνας βόγγος μέσα στὴ νύχτα, Πῶς δὲν τρελλαθήκαμε; (σιγή) Κάποτε φτάσαμε στὸ μοναστήρι-στὸν Ἄη-Συμιό. Ἡ ψυχὴ μας εἶχε φτάσει στὰ δόντια. Ἔτσι σταθήκαμε ν' ἀνασάνουμε. Δὲν πιστεύαμε πῶς βγήκαμε ἀπ' αὐτὴ τὴ φωτιά... κι ἀπάνου στὴν ὥρα εἶδαμε σὰν ἀνθρώπους μπροστὰ μας νὰ μᾶς πλησιάζουν... Φεγγάρι-μέρα καὶ ὁμῶς δὲν ξέραμε ἂν εἶναι δικοὶ μας ἢ ὄχι. Τοὺς φωνάξαμε τὸ σύνθημα «καστρινοί», γιατί ἐρχόμαστε ἀπ' τὸ κάστρο. Ἄν ἦσαν δικοὶ μας ἀπ' τὸ βουνό, ἔπρεπε νὰ ἀπαντήσουν «λογγίσιοι», δηλαδὴ ἀπ' τὸ λόγγο, ἀπ' τὸ δάσος. Αὐτοὶ μᾶς εἶπαν «φίλοι»... Δὲν πονηρευτήκαμε καὶ τοὺς περιμέναμε... Θεέ μου... Ἦσαν Τοῦρκοι μὲ τὸ Μουσταφάμπεη... Μᾶς ρίχτηκαν καὶ μᾶς τσάκισαν... (Σιγή) "Ὑστερα, ὅσοι ἀπομείναμε, τραβήξαμε νηστικοί, διψασμένοι, ἀϋπνοί, λαχταρισμένοι, πικραμένοι ὡς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας, ποὺ εἶχαμε χάσει τοὺς δικούς μας καὶ τὴν Πατρίδα... Κι οὔτε ξέραμε ποῦ πᾶμε καὶ πῶς περπατᾶμε. Θυμᾶμαι..., εἶχε φέξει καλά. Ὁ καημὸς μου ἦτανε τρανός. Στάθηκα κ' ἔρριξα τὰ μάτια μου πίσω κατὰ τὸ δόλιο Μεσολλόγγι. Εἶχε μείνει ἐκεῖ ἡ

μικρή μου αδερφή ... (Με συγκίνηση) "Εκλαψα ... δὲ βάσταξα. (σιγή) Ἐπάνου στὴν ὥρα ἄστραψε ὁ τόπος καὶ σείστηκε. Μιά φωτιά κ' ἓνα κακὸ φάνηκε στὴν πόλη...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Θὰ ἦταν ἡ φωτιά τοῦ Καψάλη.

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—Γύρισα καὶ τράβηξα νὰ φτάσω τοὺς ἄλλους. Δὲ σταθήκαμε πουθενά. Περπατούσαμε σὰ φαντάσματα παρέες - παρέες χωρὶς νὰ μιλάη κανεὶς ... Τί νὰ ποῦμε; Ποιὸς εἶχε λαλιά; Στὸ δρόμο, ὅσοι μᾶς ἔβλεπαν, ἀναμέριζαν ἀπὸ φόβο κ' εἶχαν δίκιο. Σκιάχτρα περνοῦσαν ... Κάπου σταθήκαμε. Ἦταν σ' ἓνα χωριὸ πάνου σ' ἓνα βουνό. Ξεθάρρεψαν οἱ χωριάτες καὶ μᾶς ἔφεραν νὰ φᾶμε καὶ νὰ πιοῦμε ὅ,τι εἶχε κι ὅ,τι μπορούσε ὁ καθένας. Θὰ εἴμασταν ὡς ἑκατὸ ἄνθρωποι. Πέσαμε στὸ νερὸ καὶ στὸ φαί κ' ἐκεῖνοι ποὺ μᾶς ἔφεραν νὰ φᾶμε εἶχαν κάμει γύρω μας κύκλο καὶ μᾶς κοίταγαν κ' ἐκλαιγαν. (σιγή) Ἄμα ἀποφάγαμε, τότε συνήλθαμε κι ἀφοῦ εἶδαμε κ' ἐκείνους νὰ κλαῖνε θυμηθήκαμε τὴν κατάντια μας καὶ στήσαμε ἄντρες καὶ γυναῖκες τὸ μοιρολόι ἄλλος γιὰ παιδί, ἄλλος γιὰ μάνα, ἄλλος γιὰ γυναῖκα, γιὰ πατέρα, γι' ἀδερφὸ κι ὅλοι γιὰ πατρίδα ... (σιγή) Ἔστερα τραβήξαμε ... Ἀκολούθησα λίγο ὀλότελα χαμένος, μὰ δὲν ξέραω πὼς ἔπαθα, ξέκοψα καὶ γύρισα κρυφὰ πίσω...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.— Γιὰ ποῦ;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Γιὰ τὴν πόλη.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.— Μά ...

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—Καταλαβαίνω τί θὰ λές ... «Τρελλὸς ἦσουν;» (στενάζει) Γύρισα καὶ χαράματα τῆς Κυριακῆς πρὸς τὴ Μεγάλη Δευτέρα μπῆκα στὸ Μεσολόγγι καὶ πιάστηκα ...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Μωρέ, τί λές;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.—Ἦταν τῆς μοίρας μου.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Ἔστερα;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Τὸ μαχαίρι κ' ἡ φωτιά δούλευε. Ὅσοι ἔμειναν κοντὰ στὸν Καψάλη πᾶνε μὲ τὴ φωτιά του. Ὅσοι γερόντοι κι ἄρρωστοι εἶχαν μείνει στὰ σπίτια τους πέρασαν ἀπ' τὸ μαχαίρι τῶν σκύλων. Ἐναν - ἓναν ποὺ ξετρύπωναν τὸν ἔφεραν μπροστὰ στὸν Ἀη Νικόλα, στὴ μικρὴ πλατεῖα, καὶ τὸν ἔσφαζαν ... Σωρὸς ἦταν τὰ πτώματα καὶ τὰ αἵματα ποτάμι ... (σιγή) Ἐγὼ τραβοῦσα ἄλαλος καὶ χαμένος ...

ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Δὲ σὲ εἶδε κανέναν;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ. — Τί νὰ σᾶς πῶ; Δὲ φυλαγόμενα καὶ ὁμῶς κἀνεις δὲν μ' ἐνώλησε. Ἐπρεπε, βλέπετε, νὰ ζήσω γιὰ νὰ ἰδῶ καὶ ἄλλες λαχτάρεις... Ἔτσι ἔφτασα χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω μπροστά στὸ σπίτι μου. Στάθηκα λίγο, τὸ κοίταξα καὶ ἄρχισα νὰνεβαίνω... Μπῆκα μέσα κρυφά - κρυφά. Δὲ βρῆκα κανέναν μέσα. (σιγή) Κατέβηκα, γιὰτὶ δὲ μποροῦσα νὰ μείνω... μούκανε κακό... καὶ τράβηξα κατὰ τὸν Ἀνεμόμυλο. Ἐκεῖ εἶχαν κλειστῆ πολλοὶ μὲ τὸ Δεσπότη. τὸν Ἰωσήφ Ρογῶν. Τὸ μεσημέρι τῆς Μεγάλης Δευτέρας, ὅταν ἔφτασαν κ' ἐκεῖ οἱ ὀχτροί, ὁ Ἄδεσπότης ἔβαλε φωτιά, ὅπως εἶχε κάμει καὶ ὁ Καψάλης. Ἐγὼ καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ κακὸ γλύτωσα... Σὲ λίγο ὁμῶς πιάστηκα μ' ἄλλους... Μᾶς ἔφεραν στρώχοντας πίσω ἐκεῖ στὰ χαλάσματα τοῦ Ἀνεμόμυλου. Πάνω σ' αὐτὰ ἔφεραν καὶ κρέμασαν τὸ Δεσπότη καὶ ἐμᾶς μᾶς κρατοῦσαν γιὰ νὰ βλέπουμε... Ἀνατριχιάζω, ὅταν τὸ θυμᾶμαι. Ὅστερα μᾶς πῆραν σκλάβους στὴν Ἀραπιά... Ὁ Θεὸς ξέρει ποῦ πῆγα καὶ τί τράβηξα τόσα χρόνια ... (σιγή) Ἀπὸ ἐκεῖ ἔρχομαι τώρα ...

Σ Κ Η Ν Η Β'

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΓΝΩΣΤΟΣ—ΑΣΗΜΑΚΗΣ

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.—Καλησπέρα.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Καλησπέρα, μπάριμπα - Ἀσημάκη. Ἔλα ν' ἀκούσης.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.—Τί ν' ἀκούσω; Παραμύθια;

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Καλὰ τὸ λές: παραμύθια, μὰ ζωντανὰ παραμύθια.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.—Ζωντανά, ἔ; Καλὰ λοιπόν... (προχωρεῖ νὰ καθῆσθαι σ' ἄλλο τραπέζι).

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Μά, ἔλα ἀπὸ ἴδῶ, μπάριμπα Ἀσημάκη.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.—Στέφανε, τί κάνεις ἔτσι; Τί εἶναι;

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.—Ἔλα νὰ ἰδῆς. Εἶναι Μεσολογγίτης. Ἐσὺ πρέπει νὰ τὸν ξέρης. Λεῖπει πολλὰ χρόνια ἀπ' τὸν τόπο μας. Ἦρθε, λέει, ἀπ' τὸ Τούρκικο.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.—'Από ποῦ λέει; ἀπ' τὸ Τούρκικο; (*Ἡ περιέργεια τὸν φέρνει κοντὰ στὸν Ἄγνωστο — τὸν περιεργάζεται καὶ δείχνει μ' ἓναν μορφασμὸ ὅτι δὲν τὸν ἀναγνωρίζει— ὁ Ἄγνωστος σὰν νὰ ἀνεγνώρισε τὸν Ἀσημάκη καὶ ἀποφεύγει νὰ τὸν κοιτάζει*). Δὲν τὸν γνωρίζω ... Ποιὸς εἶσαι, πατριώτη;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Ποῦ νὰ μὲ γνωρίσης! (*Κουνάει τὸ κεφάλι*).

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Τὸ παιδί, ἀπὸ 'δῶ, λέει πὼς εἶσαι ἀπ' τὸ Μεσολόγγι. Γι' αὐτὸ σὲ κοιτάζω. Ἄν ἤσσουν ἀπὸ 'δῶ, θὰ σὲ γνωρίζα. Δὲ μοιάζεις γιὰ Μεσολογγίτης ... Ξέρω κ' ἐγὼ πάλι;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Βέβαια... δὲ μοιάζω ... (*σιγή*) Κάνει νὰ σᾶς ρωτήσω; Θὰ μάθετε πιδ ὕστερα γιὰ μένα.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Ρῶτα μας.

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Ζῆ κανένας ἀπ' τοὺς Χαϊδούληδες;

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— (*Ταραγμένος*) Γιατί ρωτᾶς γι' αὐτούς; Ποῦ τοὺς ἤξερες;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Σᾶς εἶπα: εἶμαι ἀπὸ τοῦτον τὸν τόπο καὶ ὅλους τοὺς ξέρω ...

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Καὶ μένα; Μὲ ξέρεις ἐμένα;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— (*Δὲν ἀπαντᾷε στὴν τελευταία ἐρώτηση*) Λοιπὸν; Ζῆ κανένας ἀπ' αὐτούς;

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Ὅχι.

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Δὲ ζῆ κανένας τους;

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Ὅχι... Ἦτανε δυὸ ἀδέρφια...

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— (*Διακόπτει*) Αὐτὸ τὸ ξέρω.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Ὁ ἓνας, ὁ Μῆτσος, πέθανε ἐδῶ καὶ 5 - 6 χρόνια. (*Ὁ Ἄγνωστος σκύβει τὸ κεφάλι του*). Ὁ ἄλλος ἦταν φίλος μου. (*Κάθεται*). Χάθηκε κι αὐτὸς νιὸς ...

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Πές μου γιὰ τὸ Μῆτσο.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ.— Ἐδῶ τὰ λέγαμε κάθε βράδυ μὲ τὸνμπάρμπα Μῆτσο ...

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Ναί. Τὸν ἔφαγε ὁ καημὸς τοῦ ἀδερφοῦ του, πὺ χάθηκε ... Αὐτὸς χάθηκε στὴν Ἔξοδο. Ὁ Γιῶργος ὁ Χαϊδούλης. Ἐνας λεβέντης!

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— (*σκύβει τὸ κεφάλι*) Λοιπὸν;

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Ποιὸς εἶσαι, ἐσύ; Γιατί ρωτᾶς; Τί κρύβεις;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Τίποτα ... θέλω νὰ μάθω, γιατί τοὺς ἤξερα.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ. — Ἀπάνου πού εἶχε ἀνάψει ἡ φωτιά ἐκεῖνο τὸ βράδυ τοῦ χαλασμοῦ πηγαίναμε μαζί... ἐκεῖνοι οἱ δυὸ κ' ἐγώ. Κάποια ὥρα ἐχάσαμε τὸ Γιῶργο...

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— Τί ἀπόγινε; Δὲ ρωτήσατε;

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Ρωτήσαμε. Ποῦ νὰ μάθης; Δὲ φάνηκε... Οὔτε ἀργότερα... Στὰ 29 πού γυρίσαμε, ὕστερα ἀπὸ 3 χρόνια, εἶπαμε μήπως γύριζε... ἀλλὰ χάθηκε...

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— (σηκώνεται ἀπότομα δακρυσμένος — τὸ ἴδιο σηκώνονται ὅλοι) Ὁρὲ Ἀσημάκη! (ὁ Ἀσημάκης ξαφνιάζεται) Ὁρὲ Ἀσημάκη Αὐγέρη!

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Τί θέλεις; Ποιὸς εἶσαι;

ΑΓΝΩΣΤΟΣ.— (Μὲ συγκίνηση) Ποιὸς εἶμαι; Κοίταμε καλά...

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— (Τὸν κοιτάζει ἐρευνητικὰ) Ποιὸς; (σὲ λίγο), Ὁρέ... Ὁρέ... Ὁ Γιῶργος ὁ Χαϊδούλης! Ὁρὲ ἀδερφέ! (ἀγκαλιάζονται καὶ κλαῖνε). Ζῆς ὠρέ; Δὲν καταλαβαίνω...

ΓΙΩΡΓΟΣ.— Ὁὰ σὰς πῶ... (συντετριμμένος) Ἄς κάτσουμε... (κάθονται).

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— (Μὲ δάκρυα, τὸν χαιδεύει στὰ μαλλιά) Ἀναστήθηκες, ὠρέ; Πῶς ἔγινε ἔτσι; Νὰ μὴ σὲ γνωρίσω ἐγὼ ὁ σταυραδερφός σου;

ΓΙΩΡΓΟΣ.— (Ἀργὰ — κουνάει τὸ κεφάλι του) Οὐμᾶσαι, Ἀσημάκη; Ὅταν ἀκούστηκε ἐκείνη ἡ φωνή «πίσω - πίσω», μὲ τὸ ἀνακάτωμα πού ἔγινε σ' ἔχασα...

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Ναι, τράβηξα μπροστά... Ἐσὺ γύρισες πίσω, δύστυχε καὶ πιάστηκες;

ΓΙΩΡΓΟΣ.— Ὅχι, προχώρησα καὶ γλύτωσα. Ἐφτασα στὸ μοναστήρι καὶ πιδ πέρα, μὰ τὴν ἄλλη μέρα ξαναγύρισα στὴν πόλι.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Ξαναγύρισες; Δὲν ἤξερες τί σὲ περίμενε; Τί ἔπαθες;

ΓΙΩΡΓΟΣ.— Δὲν ξέρω... κάτι μ' ἐσπρωξε... (σιγή) Ἐτσι μὲ πήρανε σκλάβο. (Ἀναστενάζει) Τί τράβηξα τριάντα χρόνια ἐκεῖ κάτω... (συγκινεῖται πολὺ) Ἄλλη φορὰ σὰς τὰ μολογάω. Ἀσημάκη, πρὶν φτάσω ἐδῶ πέρασα ἀπ' τὸ νεκροταφεῖο. Ἦθελα νὰ μπῶ νὰ προσκυνήσω τὸν τάφο τῶν γονέων μου.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.— Ἐκεῖ κοντὰ τοὺς εἶναι κι ὁ ἀδερφός σου,

ΓΙΩΡΓΟΣ.—Δὲ μπῆκα ὁμως. Φοβήθηκα. Στάθηκα ἀπ' ἔξω κ' ἔβλεπα. Ὅλα ἔχουν ἀλλάξει. Δὲ γνώρισα τίποτα...

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.—Ναί, ἔχουν ἀλλάξει. Ἐχουν μαζέψει ἐκεῖ κι ἄλλα κόκκαλα. Ἐγινε κῆπος τώρα ἐκεῖ... Ὁ κῆπος τῶν ἡρώων, ὅπως τὸν λένε. Θὰ πᾶμε μαζὶ αὔριο.

ΓΙΩΡΓΟΣ.—Κι ἀπ' τὸ σπίτι μας δὲν πέρασα, Ἀσημάκη.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.—(Κουνάει τὸ κεφάλι του) Καημένε μου... Ἔρμο εἶναι. Τί νὰ ἰδῆς;

ΓΙΩΡΓΟΣ.—(Κλαίει) Πές μου γιὰ τὸ Μῆτσο.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.—Σύχασε τώρα. Θὰ σοῦ πῶ ἄλλη φορά. (σηκώνεται) Θὰ πᾶμε στὸ δικό μου τὸ σπίτι, Γιῶργο. Θέλεις νὰ μείνης μαζὶ μας;

ΓΙΩΡΓΟΣ.—(σηκώνεται ἀργά) Ὁχι, Ἀσημάκη, δὲν πρέπει.

ΑΣΗΜΑΚΗΣ.—Τί θὰ πῆ «δὲν πρέπει»; Πῶς θὰ ζήσης ἔρμο; Ποιὸς θὰ σὲ γηροκομήσει; Ἡ γρηά μου θὰ χαρῆ. Ἐλα νὰ πᾶμε.

ΓΙΩΡΓΟΣ.—Δὲ θάρθω... (Μὲ φωνὴ κομμένη) Δὲν ἔχω πολλή ζωὴ, τὸ αἰσθάνομαι. Κρατοῦσα τὴν ψυχὴ στὰ δόντια ὥσπου νὰ φτάσω ἐδῶ. Ἦθελα ἐδῶ νὰ πεθάνω. Καὶ μοῦ φαίνεται πῶς δὲ θαργήσω. Ἀπόκαμα πιά. Θέλω νὰ πεθάνω ἐκεῖ μέσα ποὺ ἔπαιξα μὲ τὸν ἀδερφό μου, ἐκεῖ μέσα ποὺ ἀνάστησα τὴν ἀδερφούλα μου... (Μὲ πολλὴ συγκίνηση). Ἄς εἶναι ἔρμο τὸ σπιτάκι... Θὰ σηκώνομαι τὴ νύχτα, ὅσο ζῶ, θὰ κουβεντιάζω μὲ τοὺς γονιοὺς μου (ὄλοι συγκινοῦνται καὶ σκουπίζουν τὰ δάκρυά τους) καὶ μὲ τὰ δέρφια μου, νὰ τοὺς λέω τὰ βάσανά μου, τὰ βάσανα τῆς σκλαβιάς... Ποιὸς ξέρει, Ἀσημάκη ἀδερφέ, ἴσως ἔτσι νάναι καλύτερα... Πᾶμε... (Πιάνονται ἀπ' τὰ χέρια καὶ προχωροῦν ἀργὰ πρὸς τὴν ἔξοδο).

Πέφτει ἀργὰ ἡ ΑΥΛΑΙΑ

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΝΥΧΤΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Μυστηριώδεις σείονται τῶν Πλαταιῶν οἱ τάφοι...
κ' ἐνῶ ἡ πεπρωμένη νύξ ταράσσεται ἀγρία,
ἡ Πίστις πλέκει στέφανον καὶ ἡ Ἐλευθερία
τὸ Μεσολόγγι γράφει ...

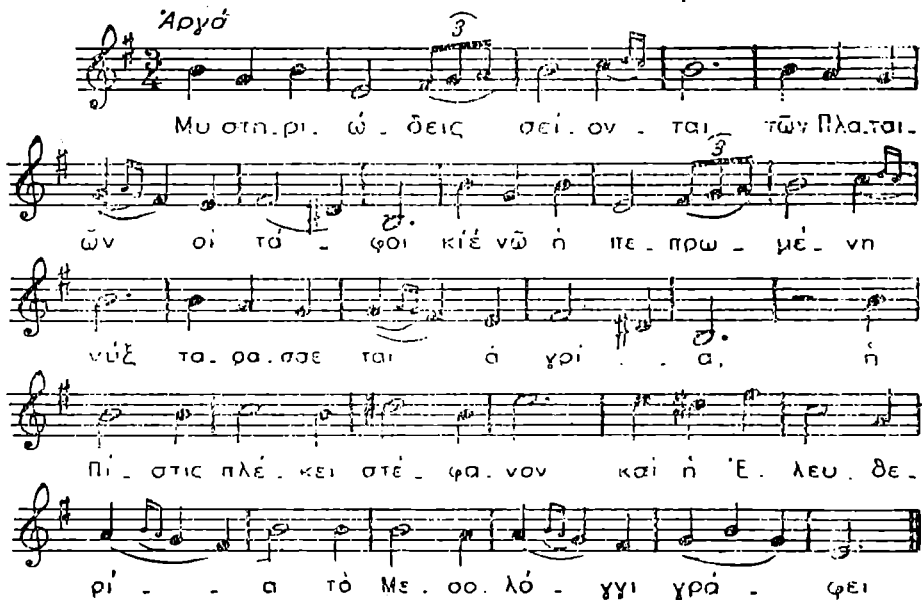
EIKONA

Μέσα ἀπὸ τὰ παρασκήνια ἀπαγγέλλεται τὸ τετράστιχο ἀργά.
Ἐπειτα ἀρχίζει ἡ Χορωδία νὰ τὸ ψάλλῃ. Ἡ αὐλαία ἀνοίγει ἀργά,
ὅταν τὸ τραγοῦδι φτάνῃ στὴ λέξη « πεπρωμένη ». Τὸ σκηρικὸ
δείχνει ἐρείπια. Φαίνεται ἓνα μνημεῖο, πὸν φέρει εὐδιάκριτα με-
ρικὰ ὀνόματα, π.χ. Καψάλης — Ἰωσήφ Ρογῶν — Μάγερ — Ραζηκό-
τσικας. Πίσω ἀπ' αὐτὸ στέκονται ἡ Πίστις καὶ ἡ Ἐλευθερία. Ἡ
Πίστις, ντυμένη δλόλευκα καὶ ἀπλᾶ, πέρνει ἀπὸ ἓνα κἀνιστρο, πὸν
βρίσκειται ἐπάνω στὸ μνημεῖο, κλάδους βάρια καὶ τοὺς τοποθετεῖ
σ' ἓνα μισοτελειωμένο στεφάνι, πὸν κρατεῖ. Ἡ Ἐλευθερία, ντυ-
μένη ἀνάλογα, γράφει μὲ ἓνα φτερό σὲ ἓνα ἀνοιχτὸ μεγάλο βιβλίο
τὴ λέξη ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ. Στὸ τέλος ἡ αὐλαία κλείει πολὺ ἀργά.
Διάρκεια τῆς εἰκόνας δύο ἢ τὸ πολὺ τρία λεπτά.

Στίχοι : Γ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑ

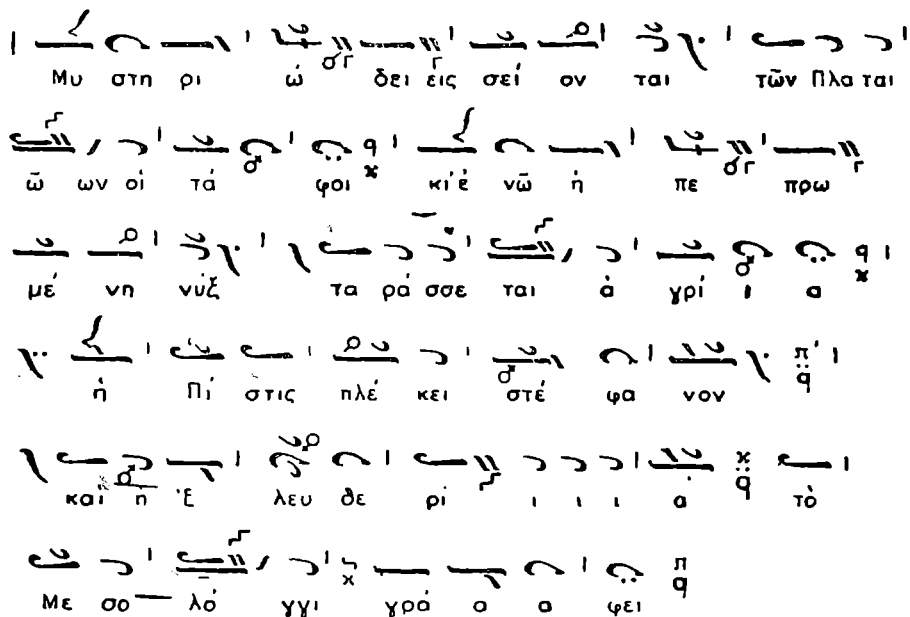
Μουσική : ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ

Άργό



Μυστηριώδεις σείονται τῶν Πλαταιῶν οἱ τάφοι κίε νῶ ἡ πεπρωμένη νύξ τὰ ράσεται ἀγρία ἡ Πίστις πλέκει στέφανον καὶ ἡ Ἐλευθερία τὸ Μεσολόγγι γὰρ φεῖ

Ἦχος πλ Α' π χρόνος ἀργός. μέτρον τρίασημον.



Μυστηριώδεις σείονται τῶν Πλαταιῶν οἱ τάφοι κίε νῶ ἡ πεπρωμένη νύξ τὰ ράσεται ἀγρία ἡ Πίστις πλέκει στέφανον καὶ ἡ Ἐλευθερία τὸ Μεσολόγγι γὰρ φεῖ

Στίχοι : Κ. ΠΑΛΑΜΑ

Μουσική : Σ. ΑΣΤΕΡΙΑΔΗ

Λόγος.

1. Κό. θω για σέ τὰ δά - για του τραγουδιού ιε. ρά, στο
 2. Λάμ. πουν ιε. ρά στα δά - για του τραγουδιού φω. τιά, τὸ
 μέ. τω. πο. στά. πλέ. κω. στε. φά. νια. γιορ. τε. ρά.
 αἴ. μα. τῶν. ἡ. ραί. ων. του. χα. λα. ομού. η. νυ. χτιά.
 1-2. Βω. μός. τὸ. μέ. τω. πό. σου. δυ. μᾶ. σαι. μιὰ. φο. ρά
 σιὰ. για. σαν. με. σο. λόγ. γι. τῆς. Δό. ξας. τὰ. φτε. ρά.

Ἦχος πλ. Δ' Νη $\underline{\text{Γα}}\underline{\text{Ρ}}$ Χρόνος ἀργός. Μέτρον τετρασημῶν.

Κό θω για σέ τὰ δά για του τραγουδιού ιε
 ρά ρά στο μέ τω πο στά πλέ κω στε.
 φά νια γιορ τε ρά
 Βω μός τὸ μέ τω πό σου δυ μᾶ σαι
 μιὰ φο ρά σιὰ για σαν με σο λόγ
 γι τῆ ης Δό ξα ας τὰ φτε ρά.

289.90
Net.